

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie

NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE
ZMĚNY V OČEKÁVÁNÍ ŽADATELŮ V PRŮBĚHU PROCESU
ZPROSTŘEDKOVÁNÍ OSVOJENÍ A PĚSTOUNSKÉ PÉČE VE
VZTAHU KE SKUTEČNĚ PŘIJATÉMU DÍTĚTI

ALTERNATIVE FAMILY CARE
CHANGES IN APPLICANTS' EXPECTATIONS DURING THE
MEDIATION PROCESS OF ADOPTION AND FOSTER CARE IN
RELATION TO ACTUAL ADOPTED CHILD

Bakalářská diplomová práce

Pavλίna Řeháková

Vedoucí bakalářské diplomové práce: Mgr. Jitka Hanáčková

Olomouc 2014

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V České Třebové dne 21.03.2014

.....

OBSAH

ÚVOD.....	4
1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ.....	6
2 FORMY NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE	11
2.1 OSVOJENÍ.....	11
2.2 PĚSTOUNSKÁ PÉČE	14
2.3 PORUČENSTVÍ (PÉČE PORUČNÍKA)	16
2.4 PĚSTOUNSKÁ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU.....	16
2.5 SVĚŘENÍ DO PÉČE JINÉ OSOBY NEŽ RODIČE.....	17
2.6 HOSTITELSKÁ PÉČE	18
3 PROCES ZPROSTŘEDKOVÁNÍ NRP.....	19
3.1 VYHLEDÁVÁNÍ DĚTÍ VHODNÝCH DO NRP	19
3.2 VYHLEDÁVÁNÍ FYZICKÝCH OSOB VHODNÝCH STÁT SE OSVOJITELI NEBO PĚSTOUNY	20
3.3 ODBORNÉ POSOUZENÍ PRO ÚČELY ZPROSTŘEDKOVÁNÍ OSVOJENÍ A PĚSTOUNSKÉ PÉČE.....	22
3.4 VÝBĚR VHODNÝCH ŽADATELŮ PRO KONKRÉTNÍ DÍTĚ	24
4 MOTIVACE A OČEKÁVÁNÍ ŽADATELŮ O ZPROSTŘEDKOVÁNÍ OSVOJENÍ A PĚSTOUNSKÉ PÉČE.....	26
4.1 MOTIVACE ŽADATELŮ O OSVOJENÍ	26
4.2 MOTIVACE ŽADATELŮ O PĚSTOUNSKOU PÉČI	27
4.3 OČEKÁVÁNÍ ŽADATELŮ O ZPROSTŘEDKOVÁNÍ NRP	28
5 EMPIRICKÁ ČÁST BAKALÁŘSKÉ PRÁCE.....	32
5.1 STANOVENÍ VÝZKUMNÉ OTÁZKY A HYPOTÉZ	32
5.2 VÝSLEDKY A JEJICH INTERPRETACE.....	35
5.2.1 ŽADATELÉ O ZPROSTŘEDKOVÁNÍ PĚSTOUNSKÉ PÉČE	35
5.2.1.1 ASPEKT POHLAVÍ DÍTĚTE.....	35
5.2.1.2 ASPEKT ETNIKA DÍTĚTE.....	37
5.2.1.3 ASPEKT VĚKU DÍTĚTE	39
5.2.1.4 ASPEKT RIZIKOVÉ ANAMNÉZY DÍTĚTE	41
5.2.2 ŽADATELÉ O ZPROSTŘEDKOVÁNÍ OSVOJENÍ.....	43
5.2.2.1 ASPEKT POHLAVÍ DÍTĚTE.....	43
5.2.2.2 ASPEKT ETNIKA DÍTĚTE.....	45
5.2.2.3 ASPEKT VĚKU DÍTĚTE	46
5.2.2.4 ASPEKT RIZIKOVÉ ANAMNÉZY DÍTĚTE	48
5.3 ZÁVĚRY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	51
ZÁVĚR	55
POUŽITÁ LITERATURA	57
SEZNAM PŘÍLOH	61

ÚVOD

Na problematiku náhradní rodinné péče (dále jen NRP) lze nahlížet z pohledu dítěte, které nemůže vyrůstat ve své biologické rodině, dále z pohledu biologických rodičů, kteří se svého dítěte vzdávají, a v neposlední řadě z pohledu náhradních rodičů. Odborná literatura hovoří o tzv. adopční triádě. Jsou to účastnické strany procesu osvojení, jejichž osudy a životní příběhy se zvláštním způsobem setkávají a prolínají (Kovařík, 1999). Totéž v podstatě platí i o pěstounské péči. Ve své bakalářské práci se budu věnovat především přiblížení problematiky NRP z úhlu pohledu žadatelů a jimi přijatého dítěte – dítěte, které nemůže vyrůstat ve své biologické rodině. Zaměřím se zejména na očekávání žadatelů o zprostředkování osvojení a pěstounské péče, resp. jeho změny během celého procesu zprostředkování ve vztahu ke skutečně přijatému dítěti. Cílem bakalářské práce bude zmapovat počáteční očekávání žadatelů o zprostředkování osvojení a pěstounské péče, a následně je porovnat s charakteristikami dítěte, které skutečně přijali do své péče. Bakalářská práce bude rozdělena na dvě základní části, teoretickou a empirickou.

V teoretické části práce se zaměřím na přiblížení problematiky NRP, a to především z pohledu žadatelů o zprostředkování NRP. V popředí mého zájmu bude samotný proces zprostředkování osvojení a pěstounské péče v praxi. Nejprve přiblížím některé základní pojmy, které jsou podle mého názoru důležité pro pochopení problematiky NRP. S ohledem na stanovený cíl se budu věnovat zejména osvojení a pěstounské péči, přestože oblast NRP je rozsáhlá a její systém v ČR nabízí několik institutů. Další část bakalářské práce budu věnovat legislativnímu rámci NRP a vysvětlení jednotlivých fází procesu zprostředkování - vyhledávání dětí vhodných do NRP, vyhledávání fyzických osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny (žadatelů), jejich odbornému posouzení, výběru konkrétních žadatelů pro konkrétní dítě, navázání kontaktu vybraných žadatelů s konkrétním dítětem a jeho následnému převzetí do péče. Dalším tématem

bude motivace žadatelů k náhradnímu rodičovství a jejich očekávání. Pozornost budu také věnovat důvodům umístění dítěte do NRP.

Úkolem empirické části bakalářské práce bude zmapovat počáteční očekávání žadatelů o zprostředkování náhradní rodinné péče, popř. zjistit, zda dochází ke změnám v očekávání žadatelů v průběhu procesu zprostředkování, a následně je porovnat s charakteristikami dítěte, které skutečně přijali do své péče. Jako výzkumný soubor budou vybráni žadatelé, kterým byla v roce 2012 zprostředkována pěstounská péče a osvojení v rámci Pardubického kraje. Rozhodným okamžikem pro výběr spisové dokumentace bude vydání oznámení krajského úřadu o vhodnosti stát se pěstouny či osvojiteli dítěte, na jehož základě mají žadatelé právo seznámit se s dítětem, a následně požádat o jeho svěření do péče budoucích pěstounů či osvojitelů. Okamžikem převzetí tohoto dítěte do jejich přímé péče končí proces zprostředkování, ale společná cesta dítěte a žadatelů tímto teprve začíná.

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Tato kapitola bakalářské práce je zaměřena na vysvětlení základních pojmů souvisejících se sociálně-právní ochranou dětí a problematikou NRP.

▲ DÍTĚ

Pro účely zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí ve znění pozdějších předpisů se dítětem rozumí nezletilá osoba. Zletilost se nabývá dovršením osmnáctého roku věku. Zletilostí se člověk také stává plně svéprávným. Člověk může nabýt plné svéprávnosti před nabytím zletilosti buď přiznáním svéprávnosti, nebo uzavřením manželství (§ 30 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník).

▲ PRÁVNÍ POSTAVENÍ DÍTĚTE

V souvislosti s právním postavením dítěte v rodině, jeho právy a právy rodiny na ochranu, vycházíme především z ústavních základů právního řádu České republiky. Ústava ČR zaručuje článkem 4 ochranu základních práv a svobod soudní mocí. Tato práva jsou pak deklarována v Listině základních práv a svobod, která má svůj základ v teorii přirozeného práva, a chrání člověka, dítě, přirozenou rodinu, rodičovství. Listina stanoví, že péče o děti a jejich výchova je právem rodičů a že děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Zároveň uvádí, že práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od svých rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona.

Z mezinárodních závazků je to především Úmluva o právech dítěte, která obsahuje ucelený katalog práv dětí od jejich narození až do dosažení zletilosti. Jejím základním principem je nejvyšší zájem dítěte, který musí být sledován při každé činnosti týkající se dětí. Ve všeobecných zásadách Úmluvy je zakotveno právo dítěte vyrůstat v rodinném prostředí, v atmosféře štěstí, lásky a porozumění. Přirozená rodina je základním výchovným prostředím pro dítě, ale v případě, že je dítě dočasně nebo trvale zbavené svého rodinného prostředí nebo ve svém vlastním zájmu v tomto

přirozeném prostředí nemůže být ponecháno, má právo na zvláštní ochranu a pomoc poskytovanou státem. V takovém případě musí stát zasáhnout adekvátními prostředky odpovídajícími míře narušení přirozené rodiny (Králičková, 2003).

▲ SOCIÁLNĚ- PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ

Stávající sociálně-právní ochrana dětí je upravena především v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů a v občanském zákoníku (Zákon č. 89/2012 Sb.), jehož druhou část tvoří rodinné právo (Bubleová, 2013a). Rozumí se jí zejména ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochrana oprávněných zájmů dítěte, působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny a nově zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být vychováváno ve vlastní rodině (Zákon č. 359/1999 Sb.).

Základním principem je nejlepší zájem, prospěch a blaho dítěte. Je tak označováno hledisko, které by mělo být upřednostňováno při rozhodování o dítěti. V praxi by to mělo znamenat, že ve všech případech, kdy je to možné, by měla být situace posuzována „očima dítěte“ a se zřetelem k jeho kompetencím (Matoušek, 2008). Vedle toho se předním hlediskem sociálně-právní ochrany stává také ochrana rodičovství, rodiny a práva na rodičovskou výchovu a péči s ohledem na širší sociální prostředí (Bubleová, 2013a).

▲ RODIČOVSTVÍ

Stát se rodičem je obecně jednou z nejvýznamnějších rolí dospělého věku. Navíc je to role vysoce společensky ceněná. Je jednou z nejdůležitějších součástí sebevymezení dospělého člověka a stává se součástí jeho identity (Vágnerová, 2012). Otázka rodičovské identity je ústředním psychologickým problémem každého náhradního rodičovství (Matějček, 1999). Ta je jedním ze základních rozměrů osobnosti člověka. To, jak se tato identita v rodičích utváří, má dalekosáhle určující vliv na sociální vývoj dítěte. Porozumět rodičovské identitě umožňuje rodičům pak porozumět

v mnohém i vývoji dítěte (Matějček, 1994). Touhu po dětech podmiňují vedle biologických potřeb i síly psychické a společenské, které v nás existují. Pokud je tato touha velmi silná a je-li dlouho neuspokojována, může vést k rozhodnutí přijmout do své péče „cizí“ dítě (Matějček, Dytrych, 1999).

Odborná literatura hovoří o biologickém a psychologickém rodičovství. Ani jedno z nich nemusí být v protikladu s druhým, ale právě naopak: *„V tak zvané normální rodině s dětmi, působí souhlasně a jedno druhé posiluje či umocňuje. Na druhé straně však dobře známe i případy, kdy toto pravidlo neplatí. Jsou rodiče, kteří své vlastní dítě opouštějí (pak jde o rodičovství jen biologické, bez psychologického), a jsou naopak lidé, kteří vlastní děti nemají a cizí dítě si osvojí neboli adoptují (pak jde o rodičovství jen psychologické, bez biologického)“* (Matějček, Dytrych, 1999, s. 65). Obě rodičovství mají svou hodnotu a u obou záleží na tom, jestli a jak je dokážeme přijmout. Kovařík v této souvislosti připomíná: *„Vždyť právě odmítnuté pokrevní rodičovství stojí často kdesi na počátku jiného rodičovství – rodičovství adoptivního či pěstounského řečeno řečí práva rodičovství náhradního. Nicméně z hlediska dítěte má jakékoliv rodičovství svůj význam a smysl jedině tehdy, je-li vědomě a odpovědně přijato, je-li rodičovstvím psychosociálním, tj. takovým, které přijímá určité konkrétní dítě zcela, nepodmíněně a bez výhrad“* (Kovařík, 1999, s. 87-88).

Je nesporné, že náhradní rodičovství nesmí být volbou, která je pro náhradního rodiče jen „východiskem z nouze“ (Škoviera, 2007). Slovo náhradní v této souvislosti neznamena něco podřadného, právě naopak. Jde o pomoc dítěti tam, kde je jí nejvíc třeba. Matějček s Dytrychem kladou důraz na slovo „rodičovství“, které je skutečné a pravé, pokud náhradní rodiče přijmou dítě takové, jaké je, a přijmou-li identitu náhradních rodičů a budou-li své dítě vést k tomu, aby přijalo pozitivní identitu dítěte v náhradní rodině (Matějček, Dytrych, 1997).

▲ NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE

V odborné literatuře je NRP definována následovně: „*Náhradní rodinná péče je souhrnné označení pro všechny druhy nekolektivní péče o děti, o které se z nejrůznějších důvodů nemohou starat biologičtí rodiče. Jedná se nejčastěji o adopce čili osvojení, kdy se žadatelé stávají před zákonem plnohodnotnými rodiči adoptovaného dítěte, dále o různé formy pěstounské péče, kdy pěstounští rodiče pečují o dítě v době, kdy se o ně nemohou z nejrůznějších důvodů starat biologičtí rodiče*“ (Klimeš, 2002, s.4). V legislativě o NRP je několik zajímavých předznamenání: „*Prvořadý je zájem a blaho dítěte, rodinná výchova má přednost před výchovu ústavní a i adopce je službou dítěti*“ (Valoušková, 2004, s. 45). Pokud rodiče z objektivních či subjektivních důvodů nemohou, neumí nebo nechtějí zabezpečit všestrannou péči o dítě, je třeba mu zajistit náhradní rodinnou výchovu. Ta by měla být primárně pojímána jako služba dítěti. Přednostně by měl být kladen důraz na sanaci přirozené rodiny a na prevenci (Králičková, 2003). Právní řád ČR rozlišuje několik forem NRP, které ale mají jednu základní charakteristiku, která jim je společná – „*Dítě je vychováváno lidmi, kteří nejsou jeho biologičtí rodiče*“ (Westphalová, 2012, s. 48).

▲ ÚSTAVNÍ VÝCHOVA

Ústavní výchova je výchovné opatření, které se uplatňuje se v případech, kdy je výchova dítěte vážně ohrožena nebo narušena a jiná výchovná opatření nevedla k nápravě nebo rodina není schopna či ochotna náležitě pečovat o dítě a výchovu dítěte nelze zajistit NRP nebo péčí v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Je ale zcela zřejmé, že ústavní péče nikdy nemůže nahradit přirozenou rodinu (Matoušek, 2008).

V této úvodní kapitole jsem stručně vymezila nejdůležitější pojmy související s problematikou NRP. Ústavní výchova je mezi nimi zmíněna především z důvodu, že děti do NRP většinou přicházejí právě ze zařízení

pro výkon ústavní výchovy, tj. z kojeneckého ústavu či dětského domova. V další kapitole se zaměřím již na systém NRP, kdy stručně vymezím právní aspekty jednotlivých forem. S ohledem na stanovený cíl bakalářské práce se podrobněji zaměřím jen na formy NRP, kde probíhá proces zprostředkování. Jedná se zejména o osvojení a pěstounskou péči, jako dvě nejčastější formy NRP.

2 FORMY NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE

V této kapitole nastíním základní informace o osvojení a pěstounské péči. Okrajově vymezím také specifika a právní aspekty i ostatních forem - institut svěřeni dítěte do péče jiné osoby než rodiče, péče poručníka, pěstounská péče na přechodnou dobu a hostitelská péče.

S ohledem na to, že se budu v empirické části zabývat počátečními očekáváními žadatelů a porovnávat je s charakteristikami jimi přijatých dětí v roce 2012, uvedu v následující části právní úpravu této problematiky platnou v roce 2012. V té době byla NRP upravena v zákoně č. 94/1963 Sb., o rodině a v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Od 1. ledna 2014 však vstoupil v platnost zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, který v sobě zahrnuje kromě jiného i právo rodinné.

V následující části se budu podrobněji zabývat nejčastějšími instituty NRP, v nichž probíhá proces zprostředkování. Nejprve se bude jednat o osvojení, a následně o pěstounskou péči.

2.1 OSVOJENÍ

Nebude-li dále uvedeno jinak, vycházím v této části z právní úpravy zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, neboť za těchto právních podmínek žadatelé přijímali dítě do své péče.

V ČR je osvojení nejvyšší možnou formou NRP v tom smyslu, že přijaté dítě získává v rodině stejné postavení jako biologické. Smyslem osvojení je, aby dítě získalo stabilní, bezpečné rodinné zázemí (Bubleová, 2011a). Rovněž je nejčastěji realizovanou formou NRP. Nespornou výhodou je, že osvojením vzniká mezi osvojitelem a osvojencem takový vztah jako mezi rodičem a dítětem, stejně tak vzniká příbuzenský vztah k ostatním členům rodiny osvojitele. Rodičovská zodpovědnost ve vztahu k biologickým rodičům zaniká a v plném rozsahu přechází na osvojitele

(Gabriel, Novák, 2008). Osvojením vzniká: „*Svazek, který je z hlediska právního, společenského i psychologického nejbližší skutečné vlastní rodině. Manželé, kteří po dětech toužili, konečně dítě dostávají a dítě získává nové rodiče*“ (Matějček, 1998, s.17).

Osvojitelem se může stát pouze zletilá fyzická osoba, která způsobem svého života zaručuje, že bude osvojení ku prospěchu dítěte. Společně mohou osvojit dítě jen manželé, může i jeden z manželů sám, ale pouze se souhlasem toho druhého. Mezi osvojitelem a osvojencem musí být přiměřený věkový rozdíl, zákon však věkovou hranici pevně nestanoví (Bubleová, 2011a). Náš právní řád rozlišuje 2 typy osvojení – zrušitelné a nezrušitelné. U obou typů získává dítě příjmení osvojitelů (Gabriel, Novák, 2008) a osvojitelé jsou uvedeni v matrice a v rodném listě dítěte namísto původních rodičů (zápis o původních rodičích vždy zůstává v poznámce). Základní rozdíl je v tom, že osvojením nezrušitelným lze osvojit pouze nezpl. dítě starší jednoho roku. Osvojení zrušitelné lze také ze závažných důvodů zrušit, a to na návrh osvojitele nebo zletilého osvojence. Po zrušení osvojení však znovu vznikají vzájemná práva a povinnosti mezi osvojencem a jeho původní rodinou, osvojenec rovněž nabývá zpět své dřívější příjmení (Bubleová, 2011a).

Osvojit lze pouze nezletilé a tzv. právně volné dítě. To v praxi znamená, že možnost osvojení se týká jen dítěte, u něhož rodiče buď podepsali písemný souhlas s osvojením (tedy se jej de facto z psychologického pohledu dobrovolně zřekli) nebo soud rozhodl o jejich nezájmu. V praxi to znamená, že se rodiče o dítě, které se nenachází v jejich péči, nijak nezajímají, nenavštěvují ho, neprojevuji zájem získat informace o jeho zdravotním stavu, psychickém vývoji a celkovém prospívání (Gabriel, Novák, 2008). Podle zákona o rodině není třeba souhlasu rodičů s osvojením dítěte, pokud po dobu 6 měsíců soustavně neprojevovali opravdový zájem o dítě nebo po dobu nejméně 2 měsíců od narození dítěte neprojeví o dítě žádný zájem (Bubleová, 2011c). Písemný souhlas s osvojením mohou udělit rodiče nejdříve 6 týdnů po narození dítěte (Gabriel, Novák, 2008). Mohou dát souhlas buď ve vztahu ke konkrétním žadatelům (tzv. adresný souhlas) nebo

bez vztahu k určitým osvojitelům (tzv. blanketový souhlas). Adresný souhlas lze odvolat do nabytí právní moci rozhodnutí o osvojení, zatímco blanketový souhlas je možné ze strany rodičů odvolat pouze do nabytí právní moci rozhodnutí o svěřeni dítěte do péče budoucích osvojitelů (Bubleová, 2011a). O osvojení rozhoduje na návrh osvojitele soud. Před rozhodnutím soudu musí být dítě alespoň po dobu tří měsíců v péči budoucího osvojitele, a to na jeho náklady (tzv. péče budoucích pěstounů). V případě, že je u nezpl. dítěte nařízena ústavní výchova, rozhoduje o svěřeni dítěte do péče budoucích osvojitelů příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností (Bubleová, 2011c).

V případě, že se pro dítě nedaří najít náhradní rodinu v rámci naší republiky, je možným řešením mezinárodní osvojení. Jde o osvojení dítěte do ciziny. Je možná samozřejmě i opačná varianta, že naši žadatelé přijmou do péče dítě z ciziny, pro které se nepodařilo najít vhodnou rodinu v zemi původu. Funkci zprostředkovatele plní Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí v Brně, který postupuje dle Úmluvy o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení (Bubleová, 2013b).

Od 01.01.2014 je osvojení upraveno v § 794 - 854 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (Zákon č. 89/2012 Sb.). Právní úprava osvojení je v občanském zákoníku velmi obsáhlá a pro osvojitele přináší mnoho zásadních změn.

Následující část budu věnovat institutu pěstounské péče. Opět budu vycházet z právní úpravy zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších právních předpisů. Upozorním ještě na skutečnost, že pěstounem se může stát jak „cizí“ osoba, tak i osoba dítěti blízká či příbuzná. Zatímco v prvním případě probíhá proces zprostředkování NRP, osoba dítěti blízká či příbuzná podává návrh na svěřeni konkrétního dítěte do své pěstounské péče přímo soudu bez procesu zprostředkování. V takovém případě jsou: *„Motivy vzniku příbuzenské pěstounské rodiny jiné než u klasické pěstounské péče. Někdy se příbuzní, zejména pak prarodiče, stávají „znovu*

rodiči“ náhle, ale většinou jde spíš o vyústění dlouhodobých problémů v rodině“ (Uhlířová, 2010, s. 6).

2.2 PĚSTOUNSKÁ PÉČE

Pěstounská péče je díky počtu dětí, u kterých je každoročně realizována, druhou nejčastější formou NRP (Gabriel, Novák, 2008). Je vhodná zejména pro děti žijící mimo vlastní rodinu v případech, kde aktuálně nebo trvale není možný život ve vlastní rodině. Jestliže dítě není tzv. právně volné, a tedy se pro vyřešení jeho situace nemůže využít institutu osvojení, přichází do úvahy právě pěstounská péče (Formánek, 2004).

Pěstounská péče je státem garantovaná forma NRP. Je jakousi formou smlouvy mezi státem, který převzal dohled nad výchovou dítěte, a rodinou, která toto dítě přijímá do své výchovy (Zezulová, 2012). Pěstounská péče je forma NRP, při které pěstoun vykonává přiměřeně práva a povinnosti rodičů. Zákonnými zástupci dítěte jsou nadále jeho rodiče, jestliže nebyli v rodičovské zodpovědnosti omezeni, nebo jí zcela zbaveni nebo nebyl její výkon pozastaven (Vávrová, Bubleová, 2007).

V případě pěstounské péče se dítě právně nezačleňuje do rodiny tak, jak je tomu u osvojení. Nemění se mu ze zákona jméno ani příjmení, rodičům zpravidla zůstává zachovaná rodičovská zodpovědnost, mohou se s dítětem stýkat a mají k němu i nadále vyživovací povinnost. Rovněž nezanikají právní vztahy dítěte k jeho původní rodině. Pěstoun se stává nositelem práv a povinností rodičů v oblasti výchovy dítěte, je povinen se o dítě starat osobně. Pokud jde o zastupování dítěte, je pěstoun omezen jen na zastupování v běžných záležitostech. O podstatných věcech týkajících se dítěte (jako např. volba povolání, souhlas s lékařským zákrokem, podání žádosti o vystavení cestovního dokladu) rozhodují jeho rodiče. Má-li pěstoun za to, že rozhodnutí zákonného zástupce dítěte není v souladu se zájmem dítěte, může se domáhat rozhodnutí soudu (Westphalová, 2012). Výživné rodiče nehradí k rukám pěstounů, ale úřadu práce, jehož

prostřednictvím stát poskytuje pěstounům hmotné zabezpečení dávkami pěstounské péče (Bubleová, 2013a).

Soud může svěřit dítě do pěstounské péče fyzické osobě (i do společné péče manželů), jestliže zájem dítěte svěřením do takové péče vyžaduje a osoba pěstouna poskytuje záruku řádné výchovy dítěte. Pěstounská péče vzniká rozhodnutím soudu a jedině soud může pěstounskou péči zrušit, a to jen z důležitých důvodů, na návrh pěstouna tak učiní vždy (Vávrová, Bubleová, 2007). Obecně pěstounská péče zaniká dosažením zletilosti dítěte.

Do péče budoucích pěstounů může být bez souhlasu rodičů svěřeno dítě, které je umístěno z rozhodnutí soudu v ústavní výchově nebo v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. V ostatních případech může být dítě svěřeno do péče budoucích pěstounů jen se souhlasem rodičů. K tomu, aby byly zachovány právní účinky rozhodnutí o svěřením dítěte do péče budoucích pěstounů, musí být do 3 měsíců od právní moci tohoto rozhodnutí, podán soudu návrh na zahájení řízení o svěřením dítěte do pěstounské péče (Bubleová, 2013a).

Novela zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (účinná od 01.01.2013) se významně dotýká všech pěstounů. Touto novelou byl zaveden nový institut, který upravuje výkon práv a povinností pěstounů - dohoda o výkonu pěstounské péče. Rovněž dávky pěstounské péče byly převedeny ze systému státní sociální podpory (Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění platném do 31.12.2012) do zákona o sociálně-právní ochraně dětí (Bubleová, 2013a). Podrobnosti k finančnímu zabezpečení pěstounů uvedu v příloze č. 2. Další změny přinesl i občanský zákoník č. 89/2012 Sb., který nabyl účinnosti od 01.01.2014. Pěstounská péče (pěstounství) je zde upravena v ustanoveních § 958-970 (Zákon č. 89/2012 Sb.).

S institutem pěstounské péče úzce souvisí osobní péče poručníka, neboť jednou z možností, jak se dítě do této formy NRP dostane je, že bylo nejprve umístěno do pěstounské péče a teprve v jejím průběhu došlo ke

změně podmínek, a stávající pěstouni byli ustanoveni jeho poručníky. Změnou podmínek jsou myšleny situace, kdy rodiče dítěte např. zemřeli nebo byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti nebo nemají plnou způsobilost k právním úkonům.

2.3 PORUČENSTVÍ (PÉČE PORUČNÍKA)

Soud ustanoví poručníkem někoho z příbuzných nebo osob blízkých dítěti nebo jeho rodině, popřípadě jinou fyzickou osobu (Bubleová, 2011b). Poručník se stává zákonným zástupcem dítěte, nevzniká ale mezi nimi ze zákona takový poměr, jaký je mezi rodiči a jejich dětmi (Gabriel, Novák, 2008). Vůči dítěti mu nevzniká vyživovací povinnost. Pokud poručník o svěřené dítě osobně pečuje, náleží jemu i dítěti hmotné zabezpečení obdobně jako pěstounovi. V takovém případě poručník svěřené dítě vychovává, zastupuje a také spravuje jeho majetek, v tomto podléhá doзору soudu. K některým svým rozhodnutím, které se týkají podstatných záležitostí dítěte, potřebuje souhlas soudu. V případě, že poručník o dítě osobně nepečuje, vykonává pouze funkci zákonného zástupce dítěte (Bubleová, 2013b).

Péči poručníka vymezovaly § 78 – 82 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině ve znění platném do 31.12.2013, aktuálně zákonnou úpravu poručenství vymezují § 928 - 942 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zvláštní formou NRP je pěstounská péče na přechodnou dobu, která má svá specifika a má i svou zvláštní evidenci pěstounů.

2.4 PĚSTOUNSKÁ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU

Tato forma NRP je určena pro děti, které náhle nemůžou vyrůstat ve své rodině. Pěstouni by měli být odborně připraveni, supervidováni a pravidelně odborně školeni (MPSV, 2011). Jejím smyslem je poskytnout ohroženým dětem okamžitou pomoc a rychlejší cestu do náhradní rodiny. Přináší však zvýšené nároky na pěstouny a je třeba zdůraznit i ošetřit jasně

danou dočasnost této péče. Jde spíše o institut krizový a přechodný, který je v našem právním řádu od roku 2006. Novelou zákona č. 359/1999 Sb., účinnou od 01.01.2013 došlo ke změně jeho právní úpravy, k upřesnění možnosti a stanovení jasných podmínek jeho využití. Tato forma NRP byla rovněž upravena v § 45a zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů. Nyní je upravena § 27a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a § 958 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, na ni pouze odkazuje (Bubleová, 2013a).

V následující části stručně vymezím institut svěřeni do péče jiné osoby než rodiče, neboť v momentě, kdy se rodiče řádně nestarají o své dítě, je právě tato forma NRP na prvním místě při řešení situace dítěte (Bubleová, 2011c). V tomto případě neprobíhá proces zprostředkování, a motivy vzniku jsou obdobné jako u příbuzenské pěstounské péče.

2.5 SVĚŘENÍ DO PÉČE JINÉ OSOBY NEŽ RODIČE

Fyzická osoba v tomto případě osobně pečuje o nezl. dítě, vychovává je, zastupuje a spravuje jeho záležitosti ale pouze v běžných záležitostech. Rodičovská zodpovědnost je zachována rodičům dítěte. Při výběru vhodné osoby dává soud zpravidla přednost příbuznému. Výhodou je, že dítě zůstává v původní rodině nebo u blízkých či známých osob. Pečující osobě náleží výživné od rodičů dítěte, a dále běžné dávky pro rodiny s dětmi ze soc. systémů (Bubleová, 2013b).

Svěření do péče jiné osoby než rodiče upravoval § 45 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění platném do 31.12.2013. Od 01.01.2014 je svěřeni dítěte do péče jiné osoby upraveno v § 953 - 957 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Závěrem této kapitoly ještě zmíním jednu formou pomoci pro děti vyrůstající v ústavní péči, a tou je hostitelská péče. Týká se především dětí, které jsou dlouhodobě umístěny v ústavní výchově, a bohužel nemají

možnost z nejrůznějších důvodů jezdit domů ke své rodině a ani se pro ně nedaří zajistit NRP.

2.6 HOSTITELSKÁ PÉČE

Jedná se o situaci, kdy si dobrovolníci berou k sobě domů na krátkodobý pobyt dítě z ústavního zařízení (Nožířová, 2012). Nemají sice v úmyslu převzít dítě do své trvalé, přímé péče, nicméně jsou ochotni jim nabídnout alespoň takovýto dočasný pobyt. Dítě je tedy v takových případech při svém pobytu u těchto lidí bráno pouze jako „host“. Hostitelství lze s trochou nadsázky nazvat *pěstounstvím podpůrným*, tedy takovým, které působí spíše jako příležitostná podpora a snaha o minimalizaci negativních dopadů ústavní deprivace (Gabriel, Novák, 2008). Institut hostitelské péče není legislativně vymezen, a zájemci o hostitelství nepodávají žádost o zprostředkování NRP. Hostitelství se v současné době řídí § 30 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Po přiblížení jednotlivých forem NRP se zaměřím na proces zprostředkování NRP, který má určité fáze a pravidla. Ta jsou upravena zákonem č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně, ve znění pozdějších předpisů. Tento proces spočívá ve vyhledávání dětí vhodných do NRP a fyzických osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny, v odborném posouzení žadatelů, ve výběrů žadatelů pro konkrétní dítě, navázání vzájemného kontaktu a převzetí dítěte do péče žadatelů, resp. budoucích pěstounů či osvojitelů.

3 PROCES ZPROSTŘEDKOVÁNÍ NRP

Nebude-li dále uvedeno jinak, vycházím v této kapitole opět z právní úpravy zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí ve znění platném ke dni 31.12.2012. Vybraný soubor osvojitelů a pěstounů, jejichž očekáváními se budu zabývat, požádal totiž o zprostředkování za podmínek stanovených tímto zákonem.

Na úvod této kapitoly bych ráda zdůraznila, že o svěření dítěte do NRP rozhoduje vždy soud, který zahájí řízení na návrh fyzické osoby, která má zájem dítě převzít do své péče. Jsou případy, kdy podání návrhu předchází proces zprostředkování a případy, kdy nikoliv. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb. v § 20 odst. 3 výslovně uvádí: *„Zprostředkování osvojení se neprovádí v případě, že rodiče dali souhlas k osvojení dítěte předem ve vztahu k určitým osvojitelům, nebo podal-li návrh na osvojení manžel rodiče dítěte nebo pozůstalý manžel po rodiči nebo osvojiteli dítěte.“* Stejně tak: *„Zprostředkování pěstounské péče se neprovádí, podala-li návrh na svěření dítěte do pěstounské péče fyzická osoba dítěti příbuzná či blízká dítěti nebo jeho rodině.“*

3.1 VYHLEDÁVÁNÍ DĚTÍ VHODNÝCH DO NRP

V této části své práce se zaměřím na proces zprostředkování NRP z pohledu dítěte.

Důvody, pro které nemůže dítě vyrůstat ve své biologické rodině, jsou různé, a často se jich sejde i několik najednou. Do NRP přicházejí v podstatě děti s trojím typem rodinného „zázemí“. Jedná se o situace, kdy se rodiče o dítě z nejrůznějších důvodů nemohou starat (úmrtí rodiče, vážné onemocnění, výkon trestu apod.), nechtějí se starat (dítěte se zřeknou nebo pouze imitují péči, nemají citovou vazbu k dítěti a nenaplnují jeho základní potřeby) nebo se neumějí starat (dítě zanedbávané, týrané, zneužívané, ohrožené výchovou a péčí svých rodičů), (Škoviera, 2007). V případě, že tyto situace v životě dítěte nastanou a nemůže tedy vyrůstat ve své

biologické rodině, má právo být umístěno do NRP (Bubleová, 2011c). V takovém případě je třeba, aby se dítě dostalo do náhradní rodiny co nejdříve.

Pro účely zprostředkování NRP založí obecní úřad obce s rozšířenou působností spisovou dokumentaci o dítěti. Součástí této spisové dokumentace jsou: osobní údaje dítěte, doklad o státním občanství, údaje o sociálních poměrech dítěte a jeho rodičů, sourozenců, popř. prarodičů, dále doklad, že dítě splňuje podmínky pro osvojení, rozhodnutí příslušných orgánů o výchově dítěte, bylo-li vydáno, a také zprávy o zdravotním stavu a vývoji dítěte. Po zpracování spisové dokumentace dítěte je její kopie neprodleně postoupena příslušnému krajskému úřadu, který vede evidenci dětí, pro které je třeba zprostředkovat NRP (Zákon č. 359/1999 Sb.).

3.2 VYHLEDÁVÁNÍ FYZICKÝCH OSOB VHODNÝCH STÁT SE OSVOJITELI NEBO PĚSTOUNY

Zprostředkování NRP je možné realizovat jen na základě žádosti fyzické osoby, která je občanem ČR a má zároveň na jejím území trvalý pobyt. Cizinec může žádat jen, pokud má na území ČR povolen trvalý pobyt, nebo je zde hlášen k pobytu po dobu nejméně 365 dnů. Pokud se tedy zájemci o NRP rozhodnou podat žádost o zprostředkování, musí se obrátit na obecní úřad obce s rozšířenou působností dle místa svého trvalého bydliště. Konkrétně na oddělení sociálně-právní ochrany dětí odboru sociálních věcí, kde se jim bude věnovat sociální pracovník pro agendu NRP. Ten by měl žadatele do budoucna doprovázet celým procesem zprostředkování, tj. až do doby soudního rozhodnutí o osvojení dítěte, v případě pěstounské péče a poručenství ještě po celou dobu jejich realizace. Žádost o zprostředkování NRP se po vyplnění a podání stává základem spisové dokumentace (Gabriel, Novák, 2008). Součástí žádosti je dotazník pro žadatele, ve kterém žadatelé zvolí o jakou formu NRP mají zájem, ale také v něm uvádějí svoji motivaci a představy o dítěti. Žadatelé, kteří jsou předmětem výzkumu a převzali dítě do své péče v roce 2012, vyplňovali dotazník, který se skládal ze dvou částí. První část (část A) se sestávala ze

čtyř oddílů, kde vyplňovali své osobní údaje (jméno a příjmení, datum narození, bydliště, vzdělání, zaměstnání, zájmy, zdravotní stav, údaje o svých rodičích a manželství), údaje o dětech, údaje o své finanční situaci a bytových poměrech. V části B se vyjadřovali k motivaci a ke svým představám o dítěti (pohlaví dítěte, věk, počet dětí, etnikum dítěte, zdravotní stav dítěte, dítě s rizikovou anamnézou apod.). Vzor tohoto dotazníku uvedu v příloze č. 1. Očekáváním žadatelů o zprostředkování NRP se budu podrobněji zabývat v následující kapitole.

Spisová dokumentace žadatelů obsahuje žádost o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se osvojiteli či pěstouny, doklad o státním občanství nebo o povolení k trvalému pobytu na území České republiky, opis z evidence Rejstříku trestů (bezplatně vyžádá sociální pracovník), zprávu o zdravotním stavu předloženou žadatelem, údaje o ekonomických a sociálních poměrech žadatele. Dále také písemné vyjádření žadatele, zda souhlasí s tím, že orgán sociálně-právní ochrany je oprávněn zjišťovat další údaje potřebné pro zprostředkování, zejména o tom, zda způsobem svého života bude žadatel zajišťovat pro dítě vhodné výchovné prostředí, a také zda nedošlo ke změně rozhodných skutečností uvedených ve spisové dokumentaci, a zda souhlasí s účastí na přípravě fyzických osob k přijetí dítěte do rodiny. Nedílnou součástí spisové dokumentace je také stanovisko obecního úřadu obce s rozšířenou působností k podané žádosti. Mezi další doklady patří kopie rodného a oddacího listu, fotografie žadatele popř. jeho rodiny, zpráva od zaměstnavatele a potvrzení o příjmech, popř. kopie rozsudku o rozvodu manželství apod. Úkolem sociálního pracovníka je také vypracovat zprávu o celkových sociálních poměrech žadatele, které předchází pohovor se žadateli v jejich domácnosti. Při něm se sociální pracovník věnuje jednak motivaci a představám o dítěti, ale také se zaměřuje na podrobnou anamnézu žadatelů. Tyto údaje jsou prvotním a základním zdrojem informací o žadatelích pro odborné posouzení. Jedná se o podrobně zpracovanou anamnézu žadatelů s doplněním informací o jejich sociálních a bytových podmínkách a zhodnocením jejich předpokladů pro výkon NRP z pohledu sociálního pracovníka (Gabriel,

Novák, 2008). Po shromáždění všech potřebných podkladů a vypracování zprávy, postupuje obecní úřad obce s rozšířenou působností kopii spisové dokumentace žadatelů rovněž neprodleně krajskému úřadu.

3.3 ODBORNÉ POSOUZENÍ PRO ÚČELY ZPROSTŘEDKOVÁNÍ OSVOJENÍ A PĚSTOUNSKÉ PÉČE

Tato fáze je první fází procesu zprostředkování, která je realizována krajským úřadem a zahrnuje: psychologické posouzení žadatele (charakteristika jeho osobnosti, psychický stav), posouzení zdravotního stavu (zda zdravotní stav žadatele, jak z hlediska duševního, tělesného či smyslového nebrání dlouhodobé péči o dítě), posouzení předpokladu vychovávat dítě a motivace, která vedla k podání žádosti, posouzení stability manželského vztahu a prostředí v rodině, popř. dalších skutečností rozhodných pro NRP. Současně zahrnuje i zhodnocení přípravy k přijetí dítěte do rodiny a případné vyjádření dětí žadatele (pokud jsou takového vyjádření schopny s ohledem na svůj věk a rozumovou vyspělost) a také posouzení schopnosti dětí žijících v domácnosti žadatele přijmout dítě do rodiny a zjištění bezúhonnosti žadatele, jeho manžela, druha, dítěte a jiné osoby tvořící se žadatelem společnou domácnost.

Odborné posouzení se zaměřuje i na děti vhodné do NRP, kdy se zjišťuje úroveň jejich tělesného i duševního vývoje, včetně specifických potřeb a nároků. Je posuzována také vhodnost NRP a její formy pro konkrétní dítě.

Kvalitní psychologické posouzení žadatelů je pro umístění dítěte do NRP bez ohledu na její formu nezbytné, a je součástí závěrečného rozhodnutí o jejich doporučení či nedoporučení jako osob vhodných stát se náhradními rodiči (Kalábová, Štěrbová, 2004). Nožířová pro přiblížení této fáze cituje Matějčka: *„Budete pozváni k psychologickému posouzení, v němž budou shrnuty zkušenosti vašeho života, vaše dětství, vaše manželství, jeho stabilita, vaše vlastnosti, rodičovské postoje, důvody, které vás vedou k přijetí opuštěného dítěte apod.“* (Nožířová, 2012, s. 50). Jedním z jeho cílů je vyloučení závažné psychopatologie (jako jsou psychotická onemocnění,

těžké neurózy, sexuální aberace či poruchy osobnosti). Psychologové by se však měli při posouzení žadatelů zaměřit také na otázky „nepatologické“ osobnostní výbavy žadatelů (na jejich vlastnosti a dovednosti zejména, zda a nakolik je předurčují ke kvalitnímu výkonu (náhradního) rodičovství, ale také na posouzení manželského klimatu, stability apod.). Cílem by tedy nemělo být pouze komplexní zhodnocení předpokladů žadatelů pro výkon NRP, ale také odborné zhodnocení, pro jaké dítě by z hlediska jeho charakteristik, nároků a potřeb byli daní žadatelé nejvhodnější (Gabriel, Novák, 2008).

Součástí odborného posouzení žadatelů je také posouzení jejich zdravotního stavu. Krajský úřad jej zajišťuje prostřednictvím svého posudkového lékaře, který má k dispozici zprávu ošetřujícího či odborného lékaře, popř. si vyžádá další zprávy dokládající aktuální zdravotní stav žadatelů.

Další součástí odborného posouzení je absolvování povinné přípravy k přijetí dítěte do rodiny. Tato příprava je tedy důležitým momentem v celém procesu zprostředkování, má v něm své specifické místo a poslání. Žadatelům by měla poskytnout potřebné informace o specifikách jednotlivých forem NRP, zprostředkovat reálné informace o situaci a potřebách dítěte žijícího mimo vlastní rodinu a umožnit jim také náhled na vlastní předpoklady pro přijetí dítěte, na jejich skutečné motivy a uvedení jejich očekávání na pravou míru. Příprava zahrnuje jak jednodenní tak víkendová setkání (Kotek, 2001). Odbornou přípravu zajišťuje krajský úřad, případně k tomu pověřená osoba. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí stanovuje přesný časový rozsah těchto příprav (nejméně 48 hodin). V rámci odborné přípravy je pamatováno rovněž na děti žadatelů, které s nimi žijí ve společné domácnosti, ať už jde o děti vlastní, osvojené či přijaté do pěstounské péče. Přijetí nového člena rodiny se těchto dětí podstatnou měrou dotýká a měly by na to být rovněž připraveny (MPSV, 2012).

Příprava je velmi důležitá i z pohledu dítěte, které bude do rodiny svěřeno. Jde o to, aby budoucí osvojitelé či pěstouni rozuměli jeho potřebám, byli

připraveni na to, s jakými problémy se mohou při jeho výchově setkat, jak se může projevit vliv biologické rodiny nebo pobyt v ústavu. Je třeba, aby byli připraveni na přijetí biologicky cizího dítěte, poznali a přijali odlišnosti mezi biologickým a náhradním rodičovstvím. Čím informovanější bude náhradní rodina, tím je menší pravděpodobnost jejího selhání (Rotreklová, 2003). „*Bez toho by se dala situace nepřipraveného a nepoučeného pěstouna v péči o svěřené děti přirovnat k někomu, kdo se rozhodl jezdit autem bez řidičského průkazu, bez znalosti předpisů a značek, bez porozumění tomu, jak funguje auto ....*“ (Formánek, Vrbovská, 2006).

V následující části se budu věnovat poslední fázi procesu zprostředkování. Po zařazení žadatelů do evidence osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny nastává fáze čekání na nabídku konkrétního dítěte. Zákon o sociálně- právní ochraně dětí nestanoví délku této doby. Odborníci se však shodují v tom, že minimální doba by měla být shodná s délkou běžného fyziologického těhotenství. Tento čas by žadatelé měli využít k dalšímu prohloubení svých znalostí ohledně NRP (Gabriel, Novák, 2008).

3.4 VÝBĚR VHODNÝCH ŽADATELŮ PRO KONKRÉTNÍ DÍTĚ

V této fázi vybírá krajský úřad vhodné žadatele pro děti v evidenci, přičemž zde platí základní princip: „hledáme vhodné rodiče pro konkrétní dítě“. V centru pozornosti všech odborníků musí vždy stát především zájem dítěte. Tato fáze procesu zprostředkování je velmi důležitá a individuální pro každé dítě i konkrétní rodinu. Při výběru vhodné náhradní rodiny pro dítě, je odborníky pečlivě zvažována také její konstelace, tzn., zda, jde o manželský pár žadatelů nebo o samožadatele, zda jsou v rodině děti a jejich věkové rozložení apod. Vše se porovnává s charakteristikami konkrétního dítěte, aby se dostalo do rodiny, kam se nejlépe začlení a která bude nejlépe moci naplňovat jeho individuální potřeby (Vančáková, 2011). Výběr nejvhodnější rodiny pro konkrétní dítě závisí také na míře nároků, toleranci a sociálně-psychologickém posouzení žadatelů (Bubleová, 2013b).

O tom, kteří žadatelé se jeví jako nejvhodnější pro kvalitní péči

o konkrétní dítě, nerozhoduje pouze jeden člověk. Jedná se o výběr kolektivní (Gabriel, Novák, 2008). Hejtman krajského úřadu podle § 38 a) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, zřizuje poradní sbor, jehož tajemníkem je pracovník krajského úřadu, oddělení sociálně-právní ochrany dětí. Ten připravuje podklady pro jednání tohoto poradního sboru. Tato pracovní skupina pak doporučuje vhodné žadatele o pěstounskou péči nebo osvojení pro konkrétní dítě. V tomto týmu má nezastupitelnou roli psycholog, který zpravidla ve spolupráci se sociálním pracovníkem krajského úřadu provádí tzv. předvýběr, tzn. návrh několika manželských párů žadatelů (popř. samožadatelů), mezi kterými budou členové poradního sboru následně při jednání vybírat ty nejvhodnější (Gabriel, Novák, 2008). Úkolem je vybrat takovou rodinu, která bude připravena přijmout dítě takové, jaké je, tzn. s jeho minulostí, osobní i rodinnou anamnézou, důsledky jeho pobytu v ústavu nebo nefunkční rodině, jeho přednostmi i riziky ve vývoji, a v případě pěstounské péče především s případnou účastí jeho rodičů, sourozenců či jiných příbuzných (Bubleová, 2013b). Je potřeba si uvědomit, že jakékoli forma NRP má především pomoci dítěti, a teprve na druhém místě je pomoc jeho náhradním rodičům. Při „párování“ žadatelů a konkrétního dítěte, jde především o to, aby potřeby dítěte a potřeby rodičů do sebe alespoň přijatelně zapadaly (Matějček, 2000). Cílem je uspokojit právo a potřebu dítěte vyrůstat pokud možno v co nejkvalitnějším rodinném prostředí.

V této kapitole jsem uvedla stěžejní informace k vysvětlení jednotlivých fází, v následující části se zaměřím na proces zprostředkování znovu, tentokrát z hlediska psychologického. Cílem této kapitoly bude přiblížit téma motivace žadatelů k náhradnímu rodičovství a s tím související jejich očekávání (představy a požadavky o dítěti, které mají zájem převzít do své péče). Nastíním také základní informace k problematice dětí přicházejících do NRP, kdy se pokusím přiblížit charakteristiky těchto dětí.

4 MOTIVACE A OČEKÁVÁNÍ ŽADATELŮ O ZPROSTŘEDKOVÁNÍ OSVOJENÍ A PĚSTOUNSKÉ PÉČE

Nejprve se budu věnovat motivaci žadatelů k přijetí dítěte do NRP. Důvody a motivy náhradních rodičů jsou různé, stejně tak, jako jsou různí lidé, kteří se pro náhradní rodičovství rozhodnou. Mnohdy je jejich rozhodnutí spojeno i s více motivy. *„Jde o širokou škálu různorodých motivací – od těch, které jsou „oficiální“ a veřejné, přes skryté důvody až po motivy, které pocházejí z nevědomí nebo je žadatelé vědomě utajují“* (Škoviera, 2007, s. 53).

4.1 MOTIVACE ŽADATELŮ O OSVOJENÍ

U těchto žadatelů přichází jejich rozhodnutí k náhradnímu rodičovství především se snahou naplnit svoje motivy k rodičovství (Konečná, 2012). O zprostředkování osvojení žádají především bezdětné páry, které touží naplnit svoji rodičovskou roli. Jejich motivace je tedy zjevná, i když do značné míry nedobrovolná. Neznamena to ale, že je méně hodnotná, či snad nesprávná (Zezulová, 2012). *„Nedobrovolná bezdětnost může být pro dospělého jedince značnou životní zátěží“* (Vágnerová, 2012, s. 8). Žadatelé se tak ocitají ve fázi, kdy se postupně (a mnohdy velmi pomalu) smiřují s faktem neplodnosti. Jejich motivace je pak: *„Zřetelně osobní, poněkud rigidní, orientovaná na sanaci následků prožitého traumatu. Jako by měli iracionální pocit, že po letech strádání konečně mají jakýsi nárok na dítě podle svých představ“* (Klimeš, 2002, s. 38). A to je zásadní problém, neboť mezi očekáváním potenciálních osvojitelů a charakteristikami právně volných dětí bývá nepoměr. *„Osvojitelský ideál je holčička co nejmenší, naprosto zdravá, alespoň průměrně inteligentní, světlé pigmentace, nejlépe taková, aby se podobala náhradním rodičům“* (Gabriel, Novák, 2008, s. 8). Je přirozené, že bezdětným žadatelům záleží především na nízkém věku dítěte, na jeho dobrém zdravotním stavu, inteligenci a vzhledu, protože obvykle chtějí především saturovat svoje rodičovské potřeby, potřeba pomoci dítěti je až druhořadá. Pokud by měli vlastní děti, o NRP by ve

většinu případů neuvažovali (Nožířová, 2012). V této souvislosti Vágnerová upozorňuje na skutečnost, že tito žadatelé „*S rodičovstvím většinou nemají žádné zkušenosti a ani jejich představy nemusí být vždycky zcela realistické. Dlouhodobě nenaplněná potřeba rodičovství se může projevit nadměrnou péčí, výlučným zaměřením na dítě i nepřiměřenými požadavky a očekáváním. Náhradní rodiče mohou mít problém s naplněním rodičovské identity*“ (Vágnerová, 2012, s.9).

4.2 MOTIVACE ŽADATELŮ O PĚSTOUNSKOU PÉČI

Rozhodnutí žadatelů pro pěstounskou péči mívá obvykle altruističtější pozadí. V tomto případě je motivací k podání žádosti mnohem víc než jenom touha mít dítě. I když i u zájemců o pěstounskou péči se mohou objevit motivy, které se částečně překrývají s motivací k adopci. Neobvyklá ale není ani volba pěstounské péče s motivací adopce, pro kterou se rozhodli především z důvodu zkrácení dlouhé čekací lhůty u osvojení (Zezulová, 2012). Mezi nejčastější motivy žadatelé uvádějí touhu mít dítě, pořídit vlastnímu dítěti sourozence, ale i romantickou touhu pomoci dítěti aneb udělat dobrý skutek, či zúročit své vychovatelské dovednosti, nebo je k podání žádosti inspiroval životní příběh někoho v okolí (Bubleová, 2013a). Motivem pro podání žádosti bývá také touha ukázat dítěti z dětského domova, že lze žít i jinak, rodinně (Nožířová, 2012). Sobotková realizovala v letech 1999-2002 výzkum v 50ti pěstounských rodinách. V tomto výzkumném souboru někteří pěstouni uváděli více důležitých motivů či důvodů rozhodnutí pro pěstounskou péči, průměrně dva až tři. Sobotková uvádí: „*U každé rodiny můžeme předpokládat jakýsi trs motivů, z nichž některé jsou vědomé a některé nevědomé*“ (Sobotková, 2003, s. 51-52). Důležitým momentem, který musí žadatelé o pěstounskou péči vzít do úvahy je, že u této formy NRP je kladen důraz na sanaci původní (biologické) rodiny, na zachování vztahů s biologickými rodiči a na podporu styku s biologickou rodinou ze strany pěstounů (Nožířová, 2012). Představy pěstounů bývají také realističtější, protože už mají určité rodičovské

zkušenosti. Nepotřebují si nic dokazovat, nestylizují se do role vlastních rodičů (Vágnerová, 2012).

4.3 OČEKÁVÁNÍ ŽADATELŮ O ZPROSTŘEDKOVÁNÍ NRP

S motivací žadatelů velmi úzce souvisí jejich očekávání (požadavky a představy o dítěti, které by rádi přijali do své péče). Ve své žádosti o zprostředkování NRP žadatelé také uvádějí svá očekávání v jednotlivých kategoriích: pohlaví dítěte, věk dítěte, počet dětí, etnikum dítěte, dítě s tělesnou vadou, dítě se smyslovou vadou, dítě s dietním režimem, dítě hůře vzdělavatelné a dítě s rizikovou anamnézou. Vyjadřují tak svou toleranci k jednotlivým charakteristikám dítěte. Při podání žádosti nemívají žadatelé o NRP ve svých očekáváním zcela jasno. Bývají ale otevření k tomu, zjišťovat si další informace, uvažovat o nich, obracet se na odborníky i zkušenější pěstouny a osvojitelé (Vančáková, 2011). Sahrává zde tedy významnou roli jejich informovanost o dětech přicházejících do NRP.

Žadatelé většinou mají obavy z přijetí etnicky odlišného dítěte, a není třeba je hned podezřívat z rasismu. Pro osvojitele je důležité, aby jim jejich dítě bylo co nejvíc podobné, čemuž romské rysy obvykle neodpovídají. Mnohdy mají také obavy z reakce širší rodiny. Aby náhradní rodiče dokázali naučit přijaté dítě účinně vážit si samo sebe a toho, kým je, musí sami do hloubky zpracovat svůj postoj k jeho původu (Vančáková, 2008). Programový zájem o osvojení romského dítěte je zcela ojedinělý. Žadatelé připouštějí spíše osvojení poloromského dítěte než Roma. Výrazně větší zájem je také o děti zdravé s dobrou vývojovou perspektivou než o děti jakkoliv postižené (Novák, Gabriel, 2008). Žadatelé také většinou požadují dítě co nejmladší – tak do půl roku, do roka věku, s tím, že se tyto děti nejlépe přizpůsobují v nové rodině (Matějček, 2000).

Do NRP a především do pěstounské péče přicházejí i děti nemocné, s vrozenými vývojovými vadami, ale i děti drogově závislých rodičů (alkohol, „tvrdé“ drogy, silní kuřáci), děti matek nakažených pohlavní nemocí apod. Jsou to také děti jiných etnik, děti méně nadané, starší nebo

sourozenecké skupiny. Většinou jde o děti z problematických rodin (Gabriel, Novák, 2008). Mohou být také negativně ovlivněny zkušeností ze své biologické rodiny nebo ústavního zařízení, ale může se u nich také projevit jejich výchovná zanedbanost, citové strádání, dokonce týrání. Tyto děti mohou být i zdravotně znevýhodněné, mohou trpět psychickými problémy (Vágnerová, 2011). Jestliže jsou základní psychické potřeby dítěte nedostatečně uspokojovány, dochází k psychické deprivaci dítěte. Otázkou psychického strádání v dětství a jeho následky v pozdějším životě se u nás zabývali Josef Langmeier a Zdeněk Matějček. Ti definovali psychickou deprivaci následovně: „*Psychická deprivace je psychický stav vzniklý následkem takových životních situací, kdy subjektu není dána příležitost k ukojení některé základní (vitální) psychické potřeby v dostačující míře a po dosti dlouhou dobu*“ (Langmeier, Matějček, 2011, s.26).

Děti, které jsou v NRP, byly v nějakém okamžiku svého života „dětmi v tísní“, a tudíž byly vystaveny působení deprivace, byť v rozdílné délce a rozdílné intenzitě. Vlivy deprivačního syndromu, se kterým většinou děti do náhradní rodiny přicházejí, závisí zejména na věku, kdy dítě přišlo do ústavního zařízení, dále také na délce jeho pobytu v ústavním prostředí, ale i délce pobytu dítěte v nefunkčním prostředí biologické rodiny, průběhu těhotenství a v neposlední řadě na jeho dosavadním vývoji a jeho životních zkušenostech. Mezi jeho nejčastější podoby patří nejrůznější formy agrese, pasivita, upoutávání pozornosti, poruchy příjmu potravy, enuréza, poruchy řeči, hyperaktivita, poruchy spánku, nadměrná citlivost až přecitlivělost, nepřiměřené změny nálad, narušený emocionální vývoj, disharmonický vývoj osobnosti apod. (Woleská, 1999). Tyto děti si s sebou mohou přinášet pocit opuštěnosti, ztráty a zármutku, poruchy s utvářením vazeb, oslabení poznávacích schopností, problémy s koordinací a motorickými dovednostmi, nedostatečnou schopnost zpracovávat smyslové vjemy, strach, hněv, ale i záblesky vzpomínek z minulosti, stud, úzkost apod.(Purvis, Cross, Sunshine, 2013).

S tímto tématem také souvisí dostupnost informací o rodinné a sociální anamnéze. Obvykle je značně omezena dostupnost informací o průběhu těhotenství matky, zejména o jejím zdravotním a psychickém stavu, užívání léků v době těhotenství či jiných návykových látek. Tato těhotenství bývají často nesledovaná, matky nedochází na pravidelné kontroly. Navíc některé informace nejsou matky ochotné (informace z různých důvodů zkreslují) nebo schopné zodpovědně podat (snížený intelekt, vliv návykové látky). Také s informacemi o otci dítěte je to složité. Ten často není v rodném listě uveden a matky často uvádějí, že o něm nic nevědí, neznají jeho zdravotní stav, nechtějí o něm mluvit. V úvahu je tedy nutné brát i relevantnost získaných informací. U dětí z babyboxů a utajených porodů tyto informace nejsou dostupné vůbec, některé se sice dají zjistit důkladným vyšetřením dítěte (abstinenční syndrom novorozence, FAS apod.), ale některé informace se zjistit nedají (Konečná, 2012).

Na dokreslení celého procesu zprostředkování ještě okrajově zmíním problematiku převzetí dítěte do péče budoucích osvojitelů či pěstounů. Jde o téma seznámení dítěte s vybranými žadateli a následnému převzetí dítěte do jejich péče, a podpory náhradní rodiny po převzetí dítěte do jejich péče. S tím souvisí návaznost na služby poskytované náhradním rodičům.

V případě, že jsou žadatelé vybráni jako osoby vhodné stát se pěstouny či osvojiteli konkrétního dítěte, obdrží oznámení od krajského úřadu, na základě kterého mají právo se seznámit s dítětem a podat žádost. Žádost o svěřeni dítěte do péče budoucích osvojitelů či pěstounů je třeba podat nejpozději do 30 dnů ode dne doručení oznámení (Zákon č. 359/1999 Sb.).

Postupně se u nás vytváří síť odborných služeb pro náhradní rodiny, které zajišťují především osoby pověřené k výkonu sociálně-právní ochrany dětí. Jde o poradenství, asistovaný kontakt, doprovázení, psychologicko-terapeutickou pomoc, kluby náhradních rodin apod. Průběžně se dostupnost a především kvalita těchto služeb zvyšuje. V praxi se ukazuje, že je pro

všechny zúčastněné výhodné, pokud budoucí náhradní rodiče začnou využívat služeb poskytovaných v této oblasti již na samém začátku, tedy již během úvah a příprav na náhradní rodičovství (Bubleová, 2013a).

5 EMPIRICKÁ ČÁST BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Tématem bakalářské práce je problematika NRP z pohledu žadatelů o její zprostředkování. Věnuje se zejména očekávání (požadavkům a představám) žadatelů o osvojení či pěstounskou péči.

Cílem výzkumného šetření je, prostřednictvím analýzy spisové dokumentace, zmapovat počáteční očekávání žadatelů a porovnat je s charakteristikami dítěte, které přijali do NRP. Případně zjistit, zda a kdy během tohoto procesu došlo ke změnám v jejich očekávání.

K dosažení cíle výzkumného šetření jsem stanovila následující dílčí cíle:

- 1) **zmapovat počáteční očekávání žadatelů** podle předem vybraných kritérií
  - a) u žadatelů o zprostředkování pěstounské péče
  - b) u žadatelů o zprostředkování osvojení
- 2) **porovnat počáteční očekávání žadatelů** podle předem vybraných kritérií **s charakteristikami skutečně přijatého dítěte**
  - a) u žadatelů o zprostředkování pěstounské péče
  - b) u žadatelů o zprostředkování osvojení

Vybranými aspekty pro výzkumné šetření u obou skupin žadatelů jsou následující kategorie: pohlaví dítěte, věk dítěte, etnikum dítěte, riziková rodinná anamnéza dítěte.

5.1 STANOVENÍ VÝZKUMNÉ OTÁZKY A HYPOTÉZ

Nejprve jsem stanovila výzkumnou otázku a hypotézy. Při stanovení hypotéz jsem vycházela zejména ze své praxe sociální pracovníce pro NRP, ale také z dostupné odborné literatury zabývající se především otázkou motivace žadatelů k náhradnímu rodičovství, která velmi úzce souvisí s očekáváním žadatelů. Žadatelé většinou přicházejí s konkrétní představou a deklarují, že ve svých očekáváním nehodlají nic měnit. Moje zkušenost je taková, že ve většině případů žadatelé skutečně přijmou dítě odpovídající jejich počátečním očekáváním.

Výzkumná otázka: „Liší se počáteční očekávání žadatelů a charakteristiky skutečně přijatého dítěte? V případě, že ano, ve které fázi procesu zprostředkování dochází ke změnám v očekávání žadatelů?“

Hypotézy:

H 1 – většina žadatelů o zprostředkování pěstounské péče a osvojení nezměnila svá počáteční očekávání v aspektu etnika dítěte ve vztahu ke skutečně přijatému dítěti

H 2 – většina žadatelů o zprostředkování pěstounské péče a osvojení nezměnila svá počáteční očekávání v aspektu věku dítěte ve vztahu ke skutečně přijatému dítěti

H 3 – většina žadatelů o zprostředkování pěstounské péče a osvojení v aspektu pohlaví dítěte nezměnila svá původní očekávání ve vztahu ke skutečně přijatému dítěti

H 4 – většina žadatelů o zprostředkování pěstounské péče a osvojení v aspektu riziková anamnéza nezměnila svá původní očekávání v průběhu zprostředkování

Většinou žadatelů se míní více než 50% z celkového počtu žadatelů.

Při vymezení zkoumaného souboru jsem vycházela ze statistických údajů Krajského úřadu Pardubického kraje. Konkrétně šlo o počty dětí a počty žadatelů o zprostředkování osvojení a pěstounské péče, kterým byla zprostředkována NRP ve sledovaném období, tj. v roce 2012. Rozhodným okamžikem pro výběr spisové dokumentace bylo převzetí dítěte do přímé péče, a to na základě rozhodnutí o svěřeni dítěte do péče budoucích osvojitelů či pěstounů. Všechny tyto informace o žadatelích a svěřených dětech byly zpracovány anonymně, neboť jsem vázána mlčenlivostí v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Pro své výzkumné šetření jsem zvolila kvantitativní strategii výzkumu, konkrétně metodu obsahové analýzy dokumentů.

Ze spisové dokumentace jsem zjistila jednotlivé údaje, které byly rozděleny systematicky do jednotlivých, předem určených kategorií. Mapování a porovnávání se týkalo předem vybraných aspektů: pohlaví dítěte, věk dítěte, etnikum dítěte, riziková rodinná anamnéza.

Předmětem výzkumného šetření byla nejprve kompletní spisová dokumentace žadatelů o zprostředkování NRP. Pracovala jsem s prvotními dotazníky žadatelů o zprostředkování osvojení a pěstounské péče, kde vyplňují kromě svých osobních a anamnestických údajů, především svá očekávání (požadavky a představy o dítěti, které by rádi přijali do péče). Dále jsem se zaměřila na zprávy z psychologického vyšetření a zprávy z průběhu odborné přípravy těchto žadatelů. Tyto zprávy obsahují i motivaci žadatelů pro NRP a případné změny v očekáváních těchto žadatelů či doporučení odborníků. V neposlední řadě byla předmětem mého výzkumného šetření též spisová dokumentace dětí svěřených do péče budoucích osvojitelů a pěstounů ve sledovaném roce 2012. Následně jsem na základě stanovených kritérií provedla komparaci původních očekávání žadatelů a charakteristik reálně svěřeného dítěte.

V rámci empirického výzkumu jsem vycházela ze statistických údajů Krajského úřadu Pardubického kraje. Ve sledovaném roce 2012 byla zprostředkována NRP formou pěstounské péče v 9 případech a formou osvojení v 15 případech. Podklady k výzkumnému šetření jsem tedy čerpala ze spisové dokumentace žadatelů o zprostředkování NRP formou osvojení a pěstounské péče, a ze spisové dokumentace jimi přijatých dětí, vedené na Krajském úřadu Pardubického kraje, odboru sociálních věcí. Celkem jsem tedy prostudovala 24 spisů žadatelů a 24 spisů jim svěřených dětí. Pro označení jednotlivých spisů žadatelů jsem v případě pěstounské péče použila zkratku PP a pořadové číslo (1-9), a pro označení spisů žadatelů o osvojení (adopci) jsem použila zkratku A spolu s pořadovým číslem (1-15). Pro zjednodušení přehledu zjištěných podkladů jsem nejprve zpracovala záznamový arch o jednotlivých žadatelích, jejich očekáváních a o jimi přijatých dětech ve sledovaném období. Záznamový arch obsahuje jednak anamnestická data žadatelů, dále i jejich očekávání, která žadatelé vyplnili

v prvotních dotaznících při podání žádosti, a také jejich případné změny po absolvování psychologického vyšetření či po absolvované odborné přípravě, a konečně charakteristiky skutečně přijatých dětí. Záznamový arch je uveden v příloze č. 3. Následně jsem se věnovala sběru dat ze spisové dokumentace a doplnila je do záznamových archů. Výsledky jsem interpretovala na základě analyticko-syntetických myšlenkových operací. Zjištění z obou skupin žadatelů jsem pro větší přehlednost zpracovala do tabulek, kde jsou znázorněny jednotlivé zkoumané aspekty – pohlaví, věk, etnikum, riziková anamnéza. Ke zkoumaným aspektům jsem rovněž přiřadila grafy.

5.2 VÝSLEDKY A JEJICH INTERPRETACE

Nejprve jsem se zaměřila na výsledky a jejich interpretaci dle jednotlivých aspektů u žadatelů o zprostředkování pěstounské péče a následně pak u žadatelů o osvojení.

5.2.1 ŽADATELÉ O ZPROSTŘEDKOVÁNÍ PĚSTOUNSKÉ PÉČE

5.2.1.1 ASPEKT POHLAVÍ DÍTĚTE

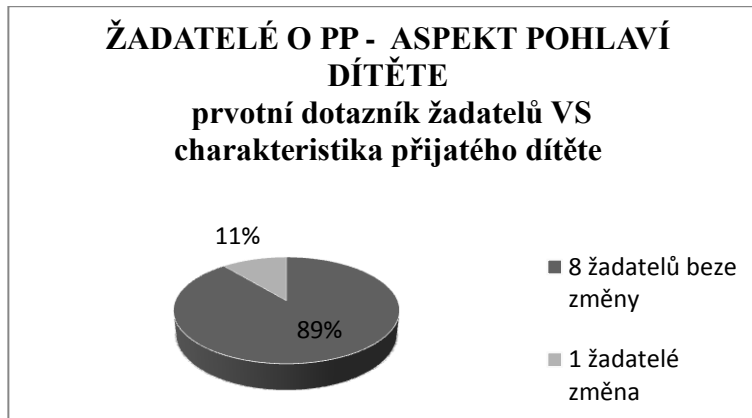
Žadatelé vyplňují při podání žádosti o zprostředkování NRP dotazník pro žadatele o svěřeni dítěte do své péče, jehož součástí jsou také jejich představy o dítěti. Zde přesně specifikují svá prvotní očekávání v jednotlivých předem daných kategoriích.

V aspektu pohlaví dítěte jim jsou nabízeny následující možnosti: děvče, chlapec, na pohlaví dítěte nezáleží. Ze zkoumaného souboru 9 žadatelů o zprostředkování pěstounské péče, na začátku procesu zprostředkování tři žadatelé preferovali děvče (33 %), jedni žadatelé chlapce (11 %) a pěti žadatelům na pohlaví dítěte nezáleželo (56 %).

Po prostudování spisové dokumentace bylo zjištěno, že charakteristika skutečně přijatého dítěte byla v tomto aspektu pouze v jednom případě (tj. v 11 %) odlišná od očekávání, které tyto žadatelé uvedli v prvotním dotazníku. Konkrétně žadatelé (PP2) preferovali přijetí děvčete po celou

dobu procesu zprostředkování. Teprve po seznámení a navázání kontaktu s konkrétním dítětem - chlapcem své očekávání přehodnotili a přijali jej do své péče.

Graf č. 1

Dále bylo zjištěno, že v případě dalších žadatelů (PP8) došlo k částečné změně preference pohlaví dítěte po absolvování psychologického vyšetření. V prvotním dotazníku uvedli, že na pohlaví dítěte jim nezáleží, po psychologickém vyšetření preferovali děvče, které nakonec také do své péče převzali. S ohledem na skutečnost, že na začátku procesu zprostředkování neměli jasnou představu o pohlaví dítěte, nelze v tomto případě tedy hovořit o tom, že se jejich očekávání liší od charakteristiky skutečně přijatého dítěte.

Pro větší přehlednost jsem získaná data u jednotlivých žadatelů uspořádala do níže uvedené tabulky.

Tabulka č. 1

ŽADATELÉ O PP	PRVOTNÍ DOTAZNÍK ŽADATELŮ			ZMĚNA během procesu	CHARAKTERISTIKA PŘIJATEÉHO DÍTĚTE		ZMĚNA oproti původnímu očekávání
	DĚVČE	CHLAPEC	NEZÁLEŽÍ		DĚVČE	CHLAPEC	
PP 1			x			x	
PP 2	x			KSD		x	x
PP 3			x			x	
PP 4		x				x	
PP 5			x		x		
PP 6	x				x		
PP 7	x				x		
PP 8			x	PV	x		
PP 9			x		x		

vysvětlivky: KSD = změna preference v aspektu pohlaví dítěte nastala po navázání kontaktu žadatelů s dítětem

PV = změna preference v aspektu pohlaví dítěte nastala po psychologickém vyšetření žadatelů

5.2.1.2 ASPEKT ETNIKA DÍTĚTE

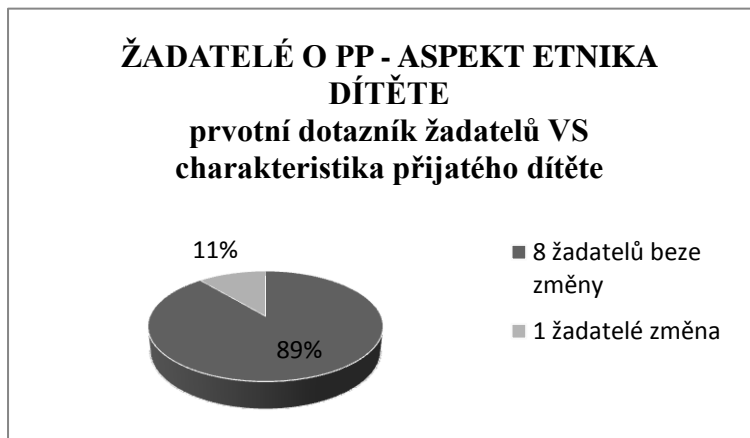
V prvotním dotazníku uvádějí žadatelé svá očekávání také ve vztahu k etniku dítěte, které mají zájem převzít do své péče. V dotazníku jim jsou nabízeny následující možnosti: etnikum majoritní, rómské, polorómské a jiné etnikum. V této kategorii žadatelé poměrně často vybírají více než jednu z nabízených variant, nebo deklarují, že jim na etniku dítěte nezáleží, a tím v podstatě volí všechny nabízené varianty.

Zmapováním očekávání žadatelů o pěstounskou péči jsem zjistila, že na začátku procesu zprostředkování ze zkoumaného souboru 9 žadatelů, uvedli 3 žadatelé výhradně majoritní etnikum (33 %), ve 4 případech jim na etniku dítěte nezáleželo (45 %), jedni žadatelé preferovali majoritní a jiné etnikum (11 %), a jedni žadatelé uvedli toleranci k majoritnímu, polorómskému a jinému etniku (11 %). Žádní žadatelé při podání žádosti neuvedli, že by preferovali rómské etnikum.

Dále bylo zjištěno, že charakteristika skutečně přijatého dítěte a očekávání žadatelů v aspektu etnikum dítěte se liší pouze v jednom případě, tedy v 11% z vybraného souboru žadatelů o pěstounskou péči.

Konkrétně žadatelé (PP6) v prvotním dotazníku jednoznačně preferovali přijetí dítěte výhradně majoritního etnika. Po absolvování odborné přípravy svoje očekávání změnili tak, že do své péče přijali dítě rómského etnika.

Graf č. 2

V dalších 4 případech (45 %) během procesu zprostředkování sice došlo ke změně počátečních očekávání, ale charakteristika jimi přijatých dětí v aspektu etnikum dítěte odpovídala jejich původnímu očekávání. Např. žadatelé (PP1) původně požadovali dítě výhradně majoritního etnika, po psychologickém vyšetření sice rozšířili svoji toleranci směrem k polorómskému etniku a dítěti jiného (exotického) původu, ale přijaté dítě bylo majoritního etnika. V případě žadatelů (PP3) nastal posun opačným směrem, a to tak, že v prvotním dotazníku žadatelé sice uvedli, že jim na etniku dítěte nezáleží, ale po absolvování odborné přípravy své očekávání zúžili pouze na dítě rómského etnika, které skutečně do své péče převzali.

Získaná data o žadatelích jsem rovněž uspořádala do níže uvedené tabulky.

Tabulka č. 2

ŽADATELÉ O PP	PRVOTNÍ DOTAZNÍK ŽADATELŮ				ZMĚNA během procesu	CHARAKTERISTIKA PŘIJATÉHO DÍTĚTE				ZMĚNA oproti původ. očekávání
	MAJORITNÍ	RÓMSKÉ	POLORÓMSKÉ	JINÉ		MAJORITNÍ	RÓMSKÉ	POLORÓMSKÉ	JINÉ	
PP 1	x		x	x	PV	x				
PP 2	x		x	x		x				
PP 3	x	x x	x	x	OP		x			
PP 4	x					x				
PP 5	x	x	x	x			x			
PP 6	x				OP		x			x
PP 7	x x			x	OP	x				
PP 8	x	x	x	x		x				
PP 9	x x	x x	x x	x	PV	x				

vysvětlivky: PV = změna preference v aspektu etnika dítěte nastala po psychologickém vyšetření žadatelů

OP = změna preference v aspektu etnika dítěte nastala po absolvování odborné přípravy

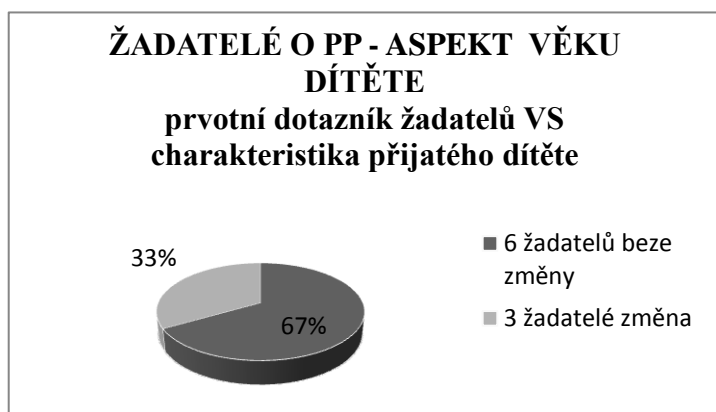
5.2.1.3 ASPEKT VĚKU DÍTĚTE

Žadatelé o pěstounskou péči v dotazníku vybírají v aspektu věk dítěte z následujících kategorií: 0 – 1 rok (kojenec), 1 – 3 roky (batole), 3 – 6 let (předškolák), 6 a více let. I v tomto kritériu někteří žadatelé vybrali více než jednu z nabízených možností najednou. Především se jednalo o to, že žadatelé preferovali u dítěte věkové rozmezí 0 – 3 roky.

Ze spisové dokumentace bylo zjištěno, že charakteristika přijatého dítěte byla ve 3 případech odlišná od počátečního očekávání, tj. u 33 % žadatelů ze zkoumaného souboru. Charakteristika přijatého dítěte v aspektu věku nekoresponduje s očekáváním žadatelů (PP1), kdy preferovali dítě ve věku 1-3 roky a přijali dítě ve věku 3 měsíců. Stalo se tak až po seznámení žadatelů s konkrétním dítětem, pro které byli doporučeni jako osoby vhodné stát se jeho pěstouny. Stejně tak žadatelé (PP2) požadovali původně dítě předškolního věku (kategorie 3-6 let), po psychologickém vyšetření

snížili věkovou hranici na 2-5 let (ideálně 2-3 roky), nakonec převzali do péče dítě ve věku 2 roky a 1 měsíc. Jediní žadatelé (PP6) přijali dítě starší, než původně zamýšleli (0-3 roky), nicméně jednalo se pouze o rozdíl šesti měsíců (převzali dítě ve věku 3 a půl roku). V tomto případě žadatelé změnili své očekávání až po seznámení se s konkrétním dítětem, pro které byli vybráni.

Graf č. 3

Zajímavé je, že během procesu zprostředkování měnilo své představy o věku dítěte celkem 7 žadatelů (78 %). Kromě výše uvedených 3 případů, kdy skutečně přijali dítě v jiné věkové kategorii, než původně předpokládali, se u ostatních žadatelů jednalo o posun v horní věkové hranici. Např. žadatelé (PP5) posunuli věkovou hranici z 0-3 roky na 0-4 roky, žadatelé (PP9) z 0-3 roky na 2-5 let apod. Tito čtyři žadatelé nakonec ale převzali do péče dítě ve shodě se svým původním očekáváním.

Získaná data znázorňuje níže uvedená tabulka.

Tabulka č. 3

ŽADATELÉ O PP	PRVOTNÍ DOTAZNÍK ŽADATELŮ				ZMĚNA během procesu	CHARAKTERISTIKA PŘIJATEÉHO DÍTĚTE				ZMĚNA oproti původ. oček.
	0-1 ROK	1-3 ROKY	3 - 6 LET	6 a VÍC		0-1 ROK	1-3 ROKY	3 - 6 LET	6 a VÍC	
PP 1		x			KSD	x				x
PP 2			x		PV 2-5 l.		x			x
PP 3		x					x			
PP 4		x			PV 2-4 r.		x			
PP 5	x	x			PV 0-4 r.		x			
PP 6	x	x			KSD			x		x
PP 7	x	x					x			
PP 8		x			PV 2-5 l.		x			
PP 9	x	x			PV 2-5 l.	x				

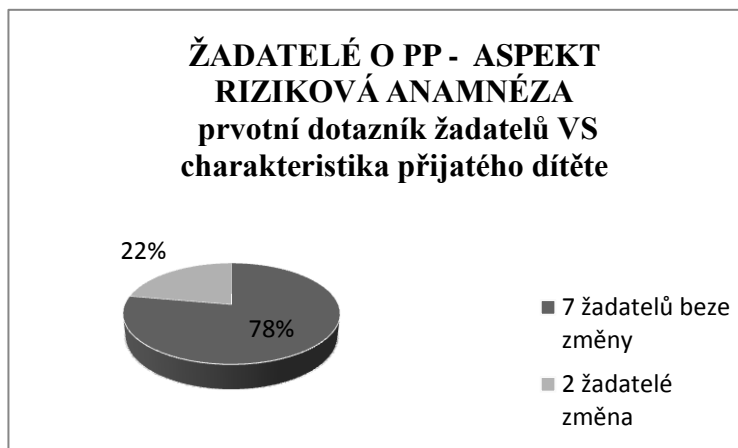
vysvětlivky: PV = změna preference v aspektu věku dítěte nastala po psychologickém vyšetření žadatelů (+ posun ve věkové hranici)
KSD = změna preference v aspektu věku dítěte nastala po navázání kontaktu žadatelů s dítětem

5.2.1.4 ASPEKT RIZIKOVÉ ANAMNÉZY DÍTĚTE

Žadatelé se v dotazníku v aspektu riziková anamnéza dítěte vyjadřují ke své toleranci k přijetí: dítěte, jehož rodiče požívali návykové látky (matka i v průběhu těhotenství) / dítě se zdravotním omezením vyžadující odborné lékařské kontroly / dítě se zdravotní vadou do budoucna odstranitelnou / dítě, jehož rodiče mají psychiatrickou zátěž / dítě bez původu (utajené porody, babybox) / dítě, u něhož rodiče dali souhlas k osvojení ve vztahu k určitému osvojiteli. Rovněž v tomto kritériu někteří žadatelé volili více než jednu z nabízených možností najednou. Ve 3 případech (33 %) se v prvotním dotazníku žadatelé vyjádřili tak, že by rozhodně nepřijali dítě s rizikovou anamnézou, a své požadavky v tomto směru nezměnili po celou dobu procesu zprostředkování.

Ze spisové dokumentace bylo zjištěno, že u tohoto aspektu byla charakteristika přijatého dítěte ve 2 případech odlišná od jejich počátečního očekávání, tj. u 22 % žadatelů ze zkoumaného souboru.

Graf č. 4

Konkrétně charakteristika přijatého dítěte v tomto aspektu neodpovídá prvotním očekáváním žadatelů (PP3), kdy vyjádřili toleranci pouze k přijetí dítěte bez původu, jinak k rizikové anamnéze tolerantní nebyli. Po absolvování odborné přípravy rozšířili svoji toleranci ke zdravotnímu stavu s požadavkem danou situací dítěte zvládnout v rámci domácí péče, ve spolupráci s lékaři. Tito žadatelé nakonec přijali dítě matky s psychiatrickou zátěží a rovněž se zdravotním omezením.

Žadatelé (PP5) v prvotním dotazníku uvedli, že tolerují dítě se zdravotní vadou do budoucna odstranitelnou. Měli pouze požadavek, aby dítě nemělo dietní režim a výrazné pohybové omezení, neboť žadatelé žijí velmi aktivním způsobem života. Po psychologickém vyšetření požadovali relativně dobrý zdravotní stav dítěte, ale nevylučovali možnost přijetí dítěte se zdravotním omezením, záleželo by však na konkrétních informacích. Tito žadatelé nakonec do své péče přijali dítě drogově závislé matky (nesledovaná gravidita, překotný porod), nutná rehabilitace dítěte Vojtovou metodou.

Získaná data jsem uspořádala do následující tabulky.

Tabulka č. 4

ŽADATELÉ O PP	PRVOTNÍ DOTAZNÍK ŽADATELŮ					ZMĚNA během procesu	CHARAKTERISTIKA PŘIJATÉHO DÍTĚTE				
	RODIČE POŽÍVALI NÁVYKOVÉ LÁTKY	RODIČE S PSYCHIATRICKOU ZÁTĚŽÍ	DÍTĚ BEZ PŮVODU (BABYBOX, UTAJENÉ PORODY)	DÍTĚ SE ZDRAVOTNÍM OMEZENÍM -LÉKAŘSKÉ KONTROLY	DÍTĚ SE ZDRAVOTNÍ VADOU DO BUD. ODSTRANITELNOU		RODIČE POŽÍVALI NÁVYKOVÉ LÁTKY	RODIČE S PSYCHIATRICKOU ZÁTĚŽÍ	DÍTĚ BEZ PŮVODU (BABYBOX, UTAJENÉ PORODY)	DÍTĚ SE ZDRAVOTNÍM OMEZENÍM -LÉKAŘSKÉ KONTROLY	DÍTĚ SE ZDRAVOTNÍ VADOU DO BUDOUCNA ODSTRANITELNOU
PP1	x	x	x	x	x		x				
PP2		x	x	x	x						
PP3			x			OP KSD		x		x	x
PP4	x	x	x	x	x		x				
PP5					x	KSD	x		x		x
PP6											
PP7									x		
PP8				x	x						
PP9	x	x	x	x	x						

vysvětlivky: KSD=změna preference v aspektu riziková anamnéza nastala po navázání kontaktu žadatelů s dítětem

OP = změna preference v riziková anamnéze nastala po odborné přípravě žadatelů

5.2.2 ŽADATELÉ O ZPROSTŘEDKOVÁNÍ OSVOJENÍ

V následující části se budu věnovat výsledkům a jejich interpretaci dle jednotlivých aspektů u žadatelů o zprostředkování osvojení.

5.2.2.1 ASPEKT POHLAVÍ DÍTĚTE

Po prostudování spisové dokumentace bylo zjištěno, že ze zkoumaného souboru 15 žadatelů o zprostředkování osvojení, na začátku procesu pouze jedni žadatelé preferovali přijetí děvčete (7 %), ostatním 14 žadatelům na pohlaví dítěte nezáleželo (93 %).

Z výzkumného šetření vyplývá, že u nikoho z 15 žadatelů se nelišila charakteristika skutečně přijatého dítěte od očekávání, které uvedli v prvotním dotazníku. Tento výsledek jsem neznázornila v grafu, neboť to považuji za nadbytečné.

Jen v jednom případě (7 %) došlo během procesu zprostředkování k vývoji v preferenci pohlaví dítěte. Konkrétně žadatelé (A7) v prvotním dotazníku uvedli, že jim na pohlaví dítěte nezáleží. Po psychologickém vyšetření se vyjadřovali tak, že by raději přijali chlapce, kterého nakonec do své péče skutečně převzali. S ohledem na skutečnost, že na začátku procesu zprostředkování neměli tito žadatelé jasnou představu o pohlaví dítěte, nelze v tomto případě tedy hovořit o tom, že se jejich původní očekávání liší od charakteristiky skutečně přijatého dítěte. Došlo pouze k upřesnění jejich očekávání v aspektu pohlaví dítěte.

Překvapilo mne, že žadatelé o osvojení většinou nejsou vyhranění v požadavku na pohlaví dítěte a uvádí, že jim na pohlaví dítěte nezáleží.

Pro větší přehlednost jsem získaná data uspořádala do níže uvedené tabulky.

Tabulka č. 5

ŽADATELÉ O OSVOJENÍ	PRVOTNÍ DOTAZNÍK ŽADATELŮ			ZMĚNA během procesu	CHARAKTERISTIKA PŘIJATÉHO DÍTĚTE		ZMĚNA oproti původ. očekávání
	DĚVČE	CHLAPEC	NEZÁLEŽÍ		DĚVČE	CHLAPEC	
A 1			x			x	
A 2			x		x		
A 3			x		x		
A 4			x		x		
A 5			x			x	
A 6	x				x		
A 7			x	PV		x	
A 8			x			x	
A 9			x			x	
A 10			x		x		
A 11			x			x	
A 12			x			x	
A 13			x		x		
A 14			x			x	
A 15			x		x		

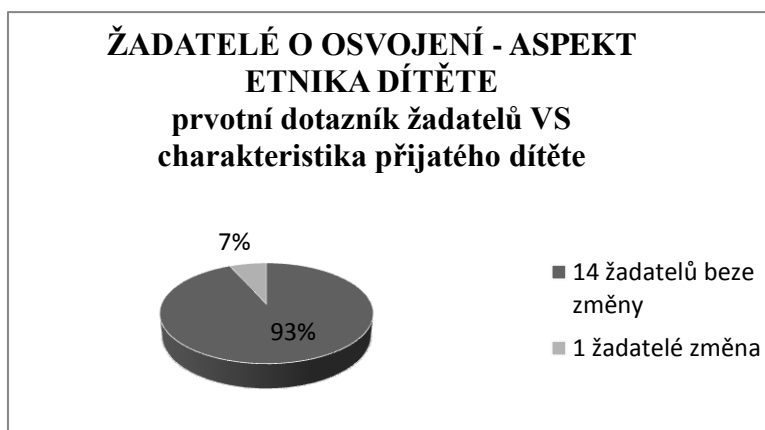
vysvětlivky: PV = změna preference v aspektu etnika dítěte nastala po psychologickém vyšetření žadatelů

5.2.2.2 ASPEKT ETNIKA DÍTĚTE

Zmapováním očekávání žadatelů o osvojení v tomto aspektu jsem zjistila, že v prvotním dotazníku uvedlo 14 žadatelů (93 %) požadavek na dítě výhradně majoritního etnika. Žádní žadatelé při podání žádosti neuvedli toleranci k rómskému etniku. Jedni žadatelé (7 %) uvedli toleranci k majoritnímu a k jinému etniku, ale záleželo jim na světlé pleti dítěte. Po psychologickém vyšetření chtěli však přijmout pouze dítě majoritní etnika, které nakonec do své péče také převzali (A2). V tomto aspektu se potvrdilo, že žadatelé o zprostředkování osvojení jednoznačně preferují přijetí dítěte majoritního etnika.

Pouze v jednom případě (7 %) byla charakteristika přijatého dítěte odlišná od počátečního očekávání žadatelů. V tomto případě došlo k rozšíření tolerance směrem k polorómskému etniku dítěte. Konkrétně se jednalo o druhožadatele (A7), kdy po psychologickém vyšetření dospěli k rozhodnutí rozšířit svoji toleranci k dítěti polorómského etnika „ale s nevýraznými rysy“. Tito žadatelé nakonec převzali do péče dítě s etnickou odlišností (dědeček ze strany matky byl Róm).

Graf č. 5

Níže uvedená tabulka znázorňuje získaná data.

Tabulka č. 6

ŽADATELÉ O OSVOJENÍ	PRVOTNÍ DOTAZNÍK ŽADATELŮ				ZMĚNA během procesu	CHARAKTERISTIKA PŘIJATEÉHO DÍTĚTE				ZMĚNA oproti původ. oček
	MAJORITNÍ	RÓMSKÉ	POLORÓMSKÉ	JINÉ		MAJORITNÍ	RÓMSKÉ	POLORÓMSKÉ	JINÉ	
A 1	x					x				
A 2	x			x	PV	x				
A 3	x					x				
A 4	x					x				
A 5	x					x				
A 6	x					x				
A 7	x				PV			x		x
A 8	x					x				
A 9	x					x				
A 10	x					x				
A 11	x					x				
A 12	x					x				
A 13	x					x				
A 14	x					x				
A 15	x					x				

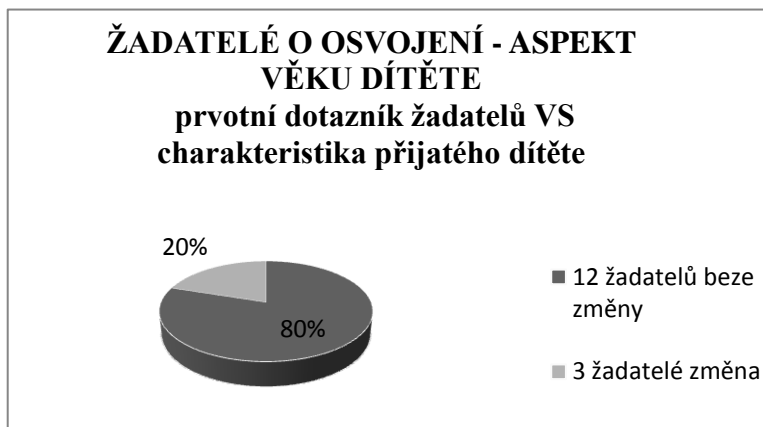
vysvětlivky: PV = změna preference v aspektu etnika dítěte nastala po psychologickém vyšetření žadatelů

5.2.2.3 ASPEKT VĚKU DÍTĚTE

Žadatelé o osvojení v dotazníku vybírají v aspektu věku dítěte z následujících kategorií: 0 – 1 rok (kojenec), 1 – 3 roky (batole), 3 – 6 let (předškolák), 6 a více let. V tomto kritériu někteří žadatelé vybrali více než jednu z nabízených možností najednou. Především se jednalo o dolní věkovou hranici, kdy žadatelé nejčastěji preferovali věkové rozmezí 0 – 3 roky.

Ze spisové dokumentace bylo zjištěno, že v aspektu věku dítěte byla charakteristika přijatého dítěte ve 3 případech odlišná od jejich počátečního očekávání, tj. u 20 % žadatelů ze zkoumaného souboru.

Graf č. 6

V jednom případě žadatelé (A7) přijali dítě mladší, než původně zamýšleli (jejich představa byla dítě ve věku 1-3 roky a nakonec přijali dítě ve věku 2 měsíce), svoje očekávání změnili po seznámení s konkrétním dítětem. Další žadatelé (A2) vzhledem ke svému věku v žádosti uvedli požadavek na dítě v předškolním věku (kategorie 3-6 let). Po odborné přípravě snížili horní hranici věku na 5 let, přijali dítě ve věku 2 měsíců. Žadatelé (A6) při podání žádosti preferovali dítě ve věku 1-3 roky, po psychologickém vyšetření snížili horní hranici na 2 roky, přijali dítě ve věku 2 měsíců.

Během procesu zprostředkování došlo k vývoji očekávání v aspektu věku dítěte celkem u 5 žadatelů (33 %). Kromě 3 výše uvedených případů, kde se charakteristika přijatého dítěte lišila od počátečního očekávání, měnili v průběhu procesu požadavek na věk dítěte ještě 2 žadatelé. Žadatelé (A1) po absolvování odborné přípravy zvýšili horní hranici věku z 1 roku na rok a půl, přijali však dítě ve věku 3 měsíců. Žadatelé (A3) v žádosti uvedli, že by rádi přijali dítě ve věku 0-3 roky, po absolvování psychologického vyšetření zvýšili horní hranici věku na 4 roky, po odborné přípravě ji opět snížili na 3 roky, nakonec přijali dítě ve věku 2 měsíců. V obou případech charakteristiky přijatého dítěte odpovídají jejich původnímu očekávání.

Získaná data znázorňuje níže uvedená tabulka.

Tabulka č. 7

ŽADATELÉ O OSVOJENÍ	PRVOTNÍ DOTAZNÍK ŽADATELŮ				ZMĚNA během procesu	CHARAKTERISTIKA PŘIJATEÉHO DÍTĚTE				ZMĚNA oproti původ. oček.
	0-1 ROK	1-3 ROKY	3 - 6 LET	6 a VíC		0-1 ROK	1-3 ROKY	3 - 6 LET	6 a VíC	
A 1	x				OP 0-1,5 r.	x				
A 2			x		OP 3-5 l.	x				x
A 3	x	x			PV 0-4/ OP 0-3 r.	x				
A 4	x					x				
A 5	x					x				
A 6		x			PV 1-2 r.	x				x
A 7		x			KSD	x				x
A 8	x	x				x				
A 9	x	x				x				
A 10	x									
A 11	x					x				
A 12	x					x				
A 13	x	x				x				
A 14	x					x				
A 15	x					x				

vysvětlivky: PV = změna preference v aspektu etnika dítěte nastala po psychologickém vyšetření žadatelů

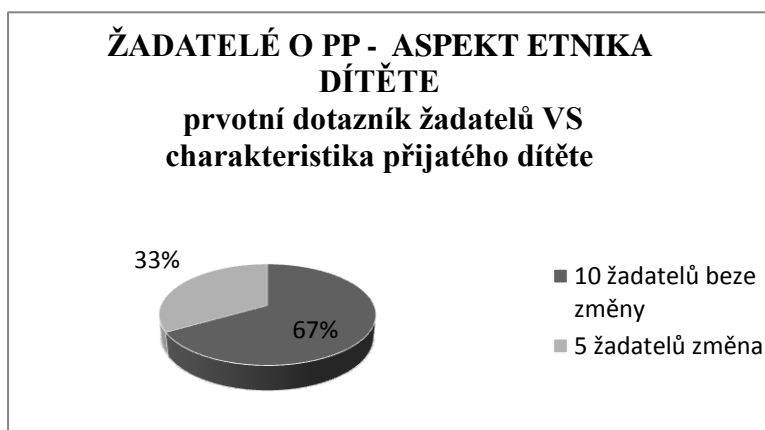
OP = změna preference v aspektu etnika dítěte nastala po absolvování odborné přípravy žadatelů

KSD = změna preference v aspektu věku dítěte nastala po navázání kontaktu žadatelů s dítětem

5.2.2.4 ASPEKT RIZIKOVÉ ANAMNÉZY DÍTĚTE

Ze spisové dokumentace bylo zjištěno, že v tomto aspektu byla charakteristika přijatého dítěte v 5 případech odlišná od jejich počátečního očekávání, tj. u 33 % žadatelů ze zkoumaného souboru.

Graf č. 7

Žadatelé (A3) v prvotním dotazníku uvedli, že by přijali dítě se zdravotní vadou do budoucna odstranitelnou nebo dítě bez původu. Po psychologickém vyšetření uvedli toleranci k dítěti z babyboxu a nevadila by jim ani drogová zkušenost matky či dítě s odstranitelným a léčitelným zdravotním problémem lehčího rázu. Přijali dítě, jehož matka byla silná kuřačka, kouřila i během celého těhotenství, v rodinné anamnéze rakovina plic a infarkt myokardu.

Žadatelé (A5) v prvotním dotazníku netolerovali dítě s rizikovou anamnézou. Po psychologickém vyšetření uvedli, že v případě užívání návykových látek rodiči dítěte by požadovali bližší informace, na základě kterých by se rozhodli, zda takové dítě přijmou. Rovněž uvedli toleranci směrem k dítěti bez původu (babybox), které nakonec skutečně přijali do své péče.

Stejně tak žadatelé (A9, A13 a A15) nebyli nejprve k rizikové anamnéze tolerantní. Žadatelé (A9) po absolvování odborné přípravy však rozšířili svoji toleranci, když uvedli, že by přijali dítě s odstranitelným a léčitelným zdravotním problémem, dítě bez původu a v případě užívání návykových látek rodiči dítěte by se rozhodli na základě konkrétních informací. Tito žadatelé přijali do své péče dítě, kde oba rodiče byli silní kuřáci, matka i během těhotenství. U dalších žadatelů (A13) nastala změna po absolvování psychologického vyšetření, kdy uvedli toleranci k dítěti s léčitelným a odstranitelným zdravotním problémem a k dítěti bez původu. Nakonec přijali dítě z nesledovaného těhotenství, kdy v anamnéze otce je závislost na alkoholu a u matky oční vada a alergie. Žadatelé (A15) po absolvování odborné přípravy vyjádřili svoji toleranci k užívání návykových látek rodiči a ke zdravotnímu stavu dítěte (léčitelný a odstranitelný zdravotní problém lehčího rázu). Tito žadatelé převzali do své péče dítě, jehož matka v těhotenství prokazatelně užívala pervitin, jednalo se o nesledované těhotenství, u dítěte byla po porodu zjištěna pozitivní toxikologie na metanfetamin, v jeho projevech byly zaznamenány nestandardní projevy.

U dalších 9 žadatelů se sice očekávání v tomto aspektu vyvíjela po absolvování psychologického vyšetření i odborné přípravy, nicméně se charakteristiky přijatého dítěte nelišily od jejich původního očekávání.

Pouze jediní žadatelé (A7) své očekávání po celou dobu nezměnili, od počátku uváděli, že by rozhodně nepřijali dítě s rizikovou anamnézou.

Získaná data v tomto aspektu znázorňuje níže uvedená tabulka.

Tabulka č. 8

ŽADATELÉ O OSVOJENÍ	PRVOTNÍ DOTAZNÍK ŽADATELŮ					ZMĚNA během procesu	CHARAKTERISTIKAPŘIJATEÉHO DÍTĚTE				
	RODIČE POŽÍVALI NÁVYKOVÉ LÁTKY	RODIČE S PSYCHIATRICKOU ZÁTĚŽÍ	DÍTĚ BEZ PŮVODU (BABYBOX, UTAJENÉ PORODY)	DÍTĚ SE ZDRAVOTNÍM OMEZENÍM - LÉKAŘSKÉ KONTROLY	DÍTĚ SE ZDRAVOTNÍ VADOU DO BUDOUCNA ODSTRANITELNOU		RODIČE POŽÍVALI NÁVYKOVÉ LÁTKY	RODIČE S PSYCHIATRICKOU ZÁTĚŽÍ	DÍTĚ BEZ PŮVODU (BABYBOX, UTAJENÉ PORODY)	DÍTĚ SE ZDRAVOTNÍM OMEZENÍM - LÉKAŘSKÉ KONTROLY	DÍTĚ SE ZDRAVOTNÍ VADOU DO BUDOUCNA ODSTRANITELNOU
A 1	x		x			PV					
A 2	x		x		x	PV					
A 3			x		x	PV	x				x
A 4			x			PV					
A 5						PV			x		x
A 6						PV					
A 7											
A 8						OP					
A 9						OP	x				x
A 10						OP					
A 11						PV					
A 12						OP					
A 13						PV	x				x
A 14						PV					
A 15						OP	x				x

vysvětlivky: PV = změna preference v aspektu etnika dítěte nastala po psychologickém vyšetření žadatelů

OP = změna preference v aspektu etnika dítěte nastala po absolvování odborné přípravy žadatelů

U žadatelů o osvojení mne překvapila poměrně velká tolerance k přijetí dítěte bez původu. V prvotním dotazníku uvedlo 5 žadatelů (33 %), že by přijalo dítě bez původu, po psychologickém vyšetření by dítě bez původu přijalo 7 žadatelů (47 %). Jedni žadatelé si to po absolvování odborné přípravy rozmysleli. Jedni žadatelé takové dítě skutečně do své péče přijali (7 %).

5.3 ZÁVĚRY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Na začátku výzkumného šetření jsem si stanovila následující výzkumnou otázku a hypotézy.

Výzkumná otázka: *„Liší se počáteční očekávání žadatelů a charakteristiky skutečně přijatého dítěte? V případě, že ano, ve které fázi procesu zprostředkování dochází ke změnám v očekávání žadatelů?“*

Hypotéza H1: Většina žadatelů o zprostředkování pěstounské péče a osvojení nezměnila svá počáteční očekávání v aspektu etnika dítěte ve vztahu ke skutečně přijatému dítěti.

Tato hypotéza byla u obou skupin žadatelů potvrzena, neboť ve většině případů se v tomto aspektu charakteristiky přijatého dítěte nelišily od počátečních očekávání žadatelů.

Ukázalo se, že v tomto aspektu žadatelé o osvojení přicházejí s jasnou představou, kterou během procesu zprostředkování mění minimálně. Charakteristika skutečně přijatého dítěte a původních očekávání žadatelů o osvojení se v tomto aspektu lišila pouze v jednom případě, tj. v 7 % z vybraného souboru žadatelů. U žadatelů o pěstounskou péči to bylo rovněž jen v jednom případě, tj. v 11 % z vybraného souboru žadatelů.

Všichni žadatelé o zprostředkování osvojení preferovali přijetí pouze dítěte majoritního etnika (100 %). Nikdo z nich nebyl tolerantní k přijetí výhradně dítěte rómského etnika. Žadatelé o pěstounskou péči byli k etniku dítěte

tolerantnější, když ve 4 případech (45 %) uvedli, že jim na etniku dítěte nezáleží, a pouze 3 žadatelé (33 %) preferovali výhradně dítě majoritního etnika.

Hypotéza H2: Většina žadatelů o zprostředkování pěstounské péče a osvojení nezměnila svá počáteční očekávání v aspektu věku dítěte ve vztahu ke skutečně přijatému dítěti.

Tato hypotéza byla potvrzena u obou skupin žadatelů. Žadatelé o zprostředkování pěstounské péče přijali ve 33 % dítě v jiném věku, než uváděli na začátku procesu zprostředkování. U žadatelů o osvojení to bylo ve 20% ze zkoumaného souboru, (v 80% žadatelé své původní představy ohledně věku dítěte nezměnili a přijali dítě v požadovaném věku, nejčastěji v rozmezí 0-1 rok, což koresponduje s nejčastějším požadavkem žadatelů o osvojení).

Hypotéza H3: Většina žadatelů o zprostředkování pěstounské péče a osvojení v aspektu pohlaví dítěte nezměnila svá původní očekávání ve vztahu ke skutečně přijatému dítěti.

Tato hypotéza byla u obou skupin žadatelů potvrzena. U žadatelů o zprostředkování pěstounské péče se charakteristika přijatého dítěte lišila pouze u 11% žadatelů, (89% žadatelů očekávání nezměnilo), a u žadatelů o osvojení žádní žadatelé svá původní očekávání ve vztahu ke konkrétnímu dítěti nezměnili (100%).

Výsledky výzkumného šetření ukázaly, že jak žadatelé o pěstounskou péči, tak žadatelé o osvojení v aspektu pohlaví dítěte svá počáteční očekávání ve vztahu ke skutečně přijatému dítěti nezměnili. Přispívá k tomu fakt, že obě skupiny žadatelů v prvotním dotazníku většinou uvádějí, že jim na pohlaví dítěte nezáleží, u žadatelů o zprostředkování pěstounské péče to bylo v 56% a u žadatelů o osvojení dokonce v 93 % žadatelů ze zkoumaného souboru.

Hypotéza H 4: Většina žadatelů o zprostředkování pěstounské péče a osvojení v aspektu riziková anamnéza nezměnila svá původní očekávání ve vztahu ke skutečně přijatému dítěti.

V aspektu riziková anamnéza byla hypotéza potvrzena rovněž u obou skupin žadatelů. Většina žadatelů svá očekávání ve vztahu ke skutečně přijatému dítěti nezměnila. V případě žadatelů o pěstounskou péči byla charakteristika přijatého dítěte pouze ve 2 případech odlišná od jejich počátečního očekávání, tj. ve 22 %. U žadatelů o osvojení se lišila u 5 žadatelů, tj. ve 33 %.

V tomto aspektu pro mne bylo překvapující zjištění, že jak žadatelé o pěstounskou péči, tak o osvojení na počátku procesu zprostředkování vyjadřovali svoji toleranci k přijetí dítěte bez původu (kdy jejich anamnéza je zcela neznámá), ačkoli nejsou příliš tolerantní v ostatních hlediscích rizikové anamnézy a často hovoří o tom, že se chtějí rozhodnout až na základě bližších informací o konkrétním dítěti. A přitom v případě dítěte bez původu nejsou k dispozici informace o jeho sociální, rodinné či zdravotní anamnéze.

Provedeným výzkumným šetřením bylo zjištěno, že se počáteční očekávání žadatelů a charakteristiky jimi přijatého dítěte ve většině případů neliší. To ale neznamená, že se jejich očekávání během celého procesu zprostředkování nevyvíjí a nemění. Při podrobnějším pohledu na jednotlivé aspekty u obou skupin žadatelů je zřejmé, že k rozšíření nebo zúžení jejich tolerance dochází jednak během psychologického vyšetření, ale také po absolvování odborné přípravy, a v neposlední řadě po seznámení se a navázání kontaktu s konkrétním dítětem. Kvalitní psychologické vyšetření a absolvování odborné přípravy na přijetí dítěte jsou v procesu zprostředkování stěžejní. Změny v očekávání žadatelů tedy zřejmě také úzce souvisí s postupným zjišťováním informací a prohlubováním znalostí o NRP. To, že přijmou do své péče dítě s odlišnými charakteristikami, než původně zamýšleli, může také být někdy dílem náhody a souvisí třeba s tím, jaké dítě v dané chvíli potřebuje zajistit náhradní rodinu. Může za tím být

ale i něco úplně jiného. Třeba ono pověstné „přeskočení jiskry“ mezi žadateli a konkrétním dítětem. Jisté je, že se tyto mnohdy nečekané a radikální změny v rozhodnutí žadatelů těžko vyjadřují slovy, a tudíž i obtížně hledají ve spisové dokumentaci. Stejně jako „lidství“, které se skrývá za každým jednotlivým příběhem, jak dítěte, tak žadatelů.

Při zpracování výsledků jsem došla k závěru, že by mohlo být přínosné prozkoumat odlišnosti mezi žadateli o osvojení a o pěstounskou péči, zda a jak jejich změny v očekávání u jednotlivých aspektů souvisí s otázkou odlišnosti jejich motivace. Kdy žadatele o osvojení vede k podání žádosti o zprostředkování NRP většinou touha po dítěti, rodičovství z důvodu neplodnosti, zatímco u žadatelů o zprostředkování osvojení je to spíše nabídka pomoci a domova pro dítě, které nemá možnost vyrůstat ve své biologické rodině. Toto výzkumné šetření by mohlo být předmětem zkoumání samostatné práce.

Výsledky z empirické části bakalářské práce mohou být zdrojem informací pro zefektivnění práce sociálního pracovníka se zájemci o NRP v jakékoliv fázi zprostředkování. Jako sociální pracovnice pro NRP se setkávám se žadateli na samém počátku, kdy se pro náhradní rodičovství rozhodují. V souvislosti s výsledky si uvědomuji, že je třeba se se žadateli více věnovat jednotlivým kategoriím a více jim přiblížit realitu dětí žijících mimo svou biologickou rodinu a přicházejících do NRP. Na to navazuje i případné využití výsledků výzkumného šetření pro ostatní odborníky, se kterými se žadatelé v procesu zprostředkování setkávají. Žadatelé by měli dostat především dostatečné množství informací a nabýt potřebných vědomostí o specifických potřebách dětí přicházejících do NRP, a také si vytvořit dostatečný náhled na své možnosti a schopnosti přijmout takové děti.

ZÁVĚR

V bakalářské práci jsem se věnovala NRP především z pohledu žadatelů o zprostředkování osvojení a pěstounské péče a dítěte, které nemůže vyrůstat z nejrůznějších důvodů ve své biologické rodině. Zaměřila jsem se na očekávání těchto žadatelů, (resp. jeho změny během celého procesu zprostředkování), ve vztahu ke skutečně přijatému dítěti.

Cílem bakalářské práce bylo zmapovat počáteční očekávání žadatelů o zprostředkování osvojení a pěstounské péče, a následně je porovnat s charakteristikami dítěte, které skutečně přijali do své péče.

V teoretické části jsem se věnovala přiblížení problematiky NRP. V popředí mého zájmu byl samotný proces zprostředkování osvojení a pěstounské péče v praxi. V úvodní části jsem nejprve uvedla základní pojmy, které jsou podle mého názoru stěžejní pro přiblížení této problematiky. V další části práce jsem se zaměřila na specifika a právní aspekty jednotlivých forem NRP. Podrobněji jsem se věnovala osvojení a pěstounské péči. Institut svěřeni do péče jiné osoby než rodiče, péči poručníka, pěstounskou péči na přechodnou dobu a hostitelskou péči jsem vymezila jen okrajově.

V jedné z kapitol jsem se zaměřila na informace týkající se celého procesu zprostředkování, který spočívá ve vyhledávání dětí vhodných do NRP, vyhledávání fyzických osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny, odborném posouzení a výběru žadatelů pro konkrétní dítě. Více jsem se věnovala odbornému posouzení, které je zásadním momentem v celém procesu zprostředkování. U dítěte, u kterého se zvažuje umístění do NRP jde o posouzení jeho tělesného a duševního vývoje včetně jeho specifických potřeb a nároků, ale také jeho vhodnost do NRP a jejích forem. U žadatelů je stěžejní kvalitní psychologické posouzení a absolvování povinné odborné přípravy k přijetí dítěte do rodiny. Nedílnou součástí je také posouzení jejich zdravotního stavu. Důležitý je také výběr konkrétních žadatelů pro konkrétní dítě, jehož cílem je především uspokojit právo a potřebu dítěte vyrůstat v rodinném prostředí. V závěru teoretické části práce jsem se také

věnovala tématu motivace žadatelů k náhradnímu rodičovství a s tím souvisejícím očekáváním těchto žadatelů. Nastínila jsem také problematiku a charakteristiky dětí přicházejících do NRP.

V empirické části bakalářské práce jsem se nejprve věnovala zmapování počátečních očekávání žadatelů o osvojení a pěstounskou péči. Následně jsem je porovnávala s charakteristikami dítěte, které přijali do své péče. Mapování a porovnávání se týkalo předem vybraných aspektů: pohlaví dítěte, věk dítěte, etnikum dítěte a riziková anamnéza dítěte. Mým záměrem bylo zjistit, zda se liší počáteční očekávání žadatelů a charakteristiky přijatého dítěte, ale také zda a kdy během procesu zprostředkování došlo ke změnám v jejich očekávání.

Výsledky výzkumného šetření ukázaly, že počáteční očekávání žadatelů a charakteristiky jimi přijatého dítěte se ve většině případů neliší. Představy žadatelů osvojení a pěstounskou péči jsou v několika ohledech podobné, i když jejich motivy k náhradnímu rodičovství jsou odlišné. Žadatelé o osvojení mají představu dítěte, které jim bude podobné, neboť na prvním místě jde o uspokojení a naplnění potřeby rodičovství. Zatímco pěstouni ve většině případů mají otázku rodičovství víceméně vyřešenou, a tudíž jsou v některých aspektech tolerantnější.

Informace ke své bakalářské práci jsem čerpala z odborné literatury týkající se NRP, což mi pomohlo k rozšíření svých odborných znalostí, které mohu využít ve své praxi, neboť pracuji na obecním úřadě obce s rozšířenou působností. Získala jsem také větší přehled o dostupné literatuře pro zájemce o náhradní rodičovství, což vnímám jako přínosné pro jednání se žadateli.

POUŽITÁ LITERATURA

- 1) Bubleová, V. a kol. Základní informace o osvojení. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2011a
- 2) Bubleová, V. a kol. Základní informace o pěstounské péči a péči poručíka. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2011b
- 3) Bubleová, V. a kol. Základní informace o náhradní rodinné péči. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2011c
- 4) Bubleová, V. a kol. Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2013a
- 5) Bubleová, V. a kol. Průvodce náhradní rodinnou péčí. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2013b
- 6) Formánek, O. Jak nabídnout více dětem i pěstounům. In: časopis Náhradní rodinná péče č. II/2004. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2004
- 7) Formánek, O. Vrbovská, P. Jsem náhradní táta, jsem náhradní máma aneb průvodce pro pěstouny a osvojitele. Praha: Natama, 2006
- 8) Gabriel, Z. Novák, T. Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči. Praha: Grada Publishing, 2008
- 9) Kalábová, S. Štěrbová, D. Posouzení dítěte a rodiny při zařazování dítěte do evidence NRP. In: Aktuální otázky náhradní rodinné péče, Sborník z IV. celostátního semináře NRP Brno, 4. - 5.10.2004. Brno: Trialog, 2004
- 10) Konečná, H. O negenetickém rodičovství trochu jinak, Informace pro zdravotníky. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2012
- 11) Kotek, M. Rotreklová, E. Wesselá, V. Příprava pěstounů a osvojitelů. In: časopis Náhradní rodinná péče, číslo I/2001. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2001
- 12) Kovařík, J. Adopční trojúhelník – co s ním?. In: Sborník přednášek z 6. Konference o náhradní rodinné péči Olomouc. Praha: MPSV, 1999

- 13) Králíčková, Z. Právní hlediska přímé adopce. In: Aktuální otázky náhradní rodinné péče. Sborník z III. Celostátního semináře NRP Brno, 29.-30.9.2003. Brno: Trialog, 2003
- 14) Langmeier, J. Matejček, Z. Psychická deprivace v dětství. Praha: Karolinum, 2011
- 15) Matějček, Z. O rodině vlastní, nevlastní a náhradní. Praha: Portál, 1994
- 16) Matějček, Z. Co řekneme osvojenému dítěti. In: Náhradní rodinná péče, číslo 0/1998. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 1998
- 17) Matějček, Z. Škola rodičů. Praha: Maxdorf, 2000
- 18) Matějček, Z. Dytrych, Z. Jak a proč nás trápí děti. Praha: Grada, 1997
- 19) Matějček, Z. Dytrych, Z. Nevlastní rodiče a nevlastní děti. Praha: Grada publishing, 1999
- 20) Matějček, Z. Dytrych, Z. Jak a proč nás trápí děti. In: časopis Děti a my, číslo 3/2006. Praha: Portál
- 21) Matoušek, O. Slovník sociální práce. Praha: Portál, 2008
- 22) Nožířová, J. Náhradní rodinná péče. Praha: Linde, 2012
- 23) Purvis, B.K. Cross, R.D. Sunshine, L.W. Dítě v nové rodině. Praha: Grada, 2013
- 24) Rotreklová, E. Wesselá, V. Kotek, M. Příprava pěstounů a osvojitelů. In: časopis Náhradní rodinná péče, číslo I/2003. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2003
- 25) Škoviera, A. Dilemata náhradní výchovy. Praha: Portál, 2007
- 26) Uhlířová, V. a kol. Dítě ve výchově příbuzných. Praha: Občanské sdružení Rozum a cit, 2010
- 27) Vágnerová, M. M. Zdravotně znevýhodněné dítě v náhradní rodinné péči. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2011
- 28) Vágnerová, M. M. Psychický vývoj dítěte v náhradní rodinné péči. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2012
- 29) Valoušková, J. Návrhy možných změn v systému NRP. In: Aktuální otázky náhradní rodinné péče, Sborník z IV. Celostátního semináře NRP Brno, 4.- 5.10.2004. Brno: Trialog – poradenské centrum, 2004

- 30) Vančáková, M. Romské dítě v náhradní rodině. Praha: Rozum a cit, 2008
- 31) Vančáková, M. Dítě jiného etnika v náhradní rodinné péči. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2011
- 32) Vávrová, A., Bubleová, V. Současná legislativní situace v oblasti náhradní rodinné péče v ČR. In: Pěstouni mají právo na služby, Praktický průvodce pro náhradní rodinnou péči. Praha: Občanské sdružení Rozum a Cit, 2007
- 33) Westphalová, L. Svěření dítěte do pěstounské péče v novém občanském zákoníku. In: Aktuální otázky péče o děti separované od rodičů, sborník z XII. Celostátního semináře Brno, 10. - 11.10.2012. Brno: Triada – poradenské centrum, 2012
- 34) Wolesská, J. Deprivační syndrom a jeho následky u dětí v náhradní rodinné péči. In: Sborník přednášek z 6. konference o náhradní rodinné péči, Olomouc 2. - 4. Června 1999. Praha: MPSV, 1999
- 35) Zezulová, D. Pěstounská péče a adopce. Praha: Portál, 2012

Účelové neperiodické publikace:

- 1) Kolektiv autorů. Průvodce novelou zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Praha: MPSV, 2012
- 2) Pěstounská péče na přechodnou dobu pro nejmladší děti. Praha: MPSV, 2011
- 3) Sobotková, I. Pěstounské rodiny: jejich fungování a odolnost. Praha: MPSV, 2003

Právní normy:

- 1) Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině ve znění platném ke dni 31.12.2013
- 2) Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí ve znění platném ke dni 31.12.2013
- 3) Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v úplném znění

- 4) Edice ÚZ č. 937 Rodinné právo. Ostrava: Sagit, 2013
- 5) Edice ÚZ č. 900 Nový občanský zákoník. Ostrava: Sagit, 2012

Internetové zdroje:

- 1) Klimeš, J. Reakce na ambivalentní objekt.[online].[cit. 2014-03-04].
dostupné z <http://jeronymklimes.webpark.cz/mojeprace/>
- 2) <http://portal.mpsv.cz/soc/dpp>

SEZNAM PŘÍLOH

1) DOTAZNÍK PRO ŽADATELE.....	62
2) DÁVKY PĚSTOUNSKÉ PÉČE.....	70
3) VZOR ZÁZNAMOVÉHO ARCHU.....	72

PŘÍLOHA Č.1

DOTAZNÍK PRO ZÁJEMCE O NÁHRADNÍ RODINNOU PÉČI

OSVOJENÍ   PĚSTOUNSKÁ PÉČE   JINÉ (HOSTITELSKÁ PÉČE)

I. OSOBNÍ ÚDAJE

Jméno a příjmení: _____ rodné příjmení: _____
Datum a místo narození: _____
Číslo občanského průkazu: _____

Bydliště: _____
PSC: _____
Státní příslušnost: _____ národnost: _____
Stav: _____ náboženské vyznání: _____

VZDĚLÁNÍ (uved'te název školy, vyučení, odborné zkoušky)

- základní
 vyučen – obor: .....
 středoškolské: .....
 vyšší odborné: .....
 vysokoškolské: .....
Jiné odborné zkoušky: .....

ZAMĚSTNÁNÍ (uved'te název zaměstnavatele a Vaše postavení v zaměstnání - max. 5 let zpět)

.....
.....
.....

ZÁJMY

.....
.....

- Pracoval/a jste s dětmi?   Pracujete s dětmi?

ZDRAVOTNÍ STAV

Trpíte tělesným*smyslovým* postižením nebo duševní poruchou*?   ano / ne*
Pokud ano, jedná se o stav vrozený, trvalý, dlouhodobý, krátkodobý?   ano / ne*

Nemoci, na které se léčíte:
 léčil/a jste se   léčíte se ze závislosti? (drogové, alkoholické, hráčeké, jiné)

Jiné údaje o Vašem zdravotním stavu (alergie, dlouhodobé užívání léků.....):

.....

* nehodící se škrtněte

RODIČE

Matka:

Jméno a příjmení:

rodné příjmení:

Datum narození:

Zemřela v roce:

příčina úmrtí: .....

Otec:

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Zemřel v roce:

příčina úmrtí: .....

Sourozenci:

ano

kolik:

kolikátý/á jste v pořadí:

ne

MANŽELSTVÍ

Manžel/ka

Jméno a příjmení:

rodné příjmení:

Datum narození:

Datum uzavření sňatku:

Délka známosti před sňatkem:

Délka společného soužití před sňatkem:

Pořadí manželství:

Jste rozvedený/á:

Kolikrát:

v roce:

Kdo podával návrh na rozvod?

Vy

bývalý/á manžel/ka

Důvod: .....

Děti z předchozích manželství:

ano

Kolik:

ne

Jste s dětmi v kontaktu?

ano

Jak často:

ne

Žije s vaší rodinou někdo ve společné domácnosti (kdo, proč, jak dlouho, jak se účastní Vašeho společného života...)

.....
.....

* nehodící se škrtněte

FINANČNÍ SITUACE

Příjmy pravidelné:

- ano ve výši:
 ne

Příjmy nepravidelné, občasné:

- ano ve výši:
 ne

Dávky státní sociální podpory:

- ano ve výši:

Jaké: .....

- ne

Dávky sociální péče:

- ano ve výši:

Jaké: .....

- ne

Soudně určená vyživovací povinnost:

Příjem:

- ano ve výši:
 ne

Jiná platební povinnost: (úvěry, půjčky, exekuce atd.):

- ano ve výši:

Jaké:

.....

- ne

BYTOVÉ POMĚRY

Žijete v:

- rodinném domě (sami)
 rodinném domě (s rodiči, prarodiči atd.)
 bytě (v osobním vlastnictví) o velikosti:
 bytě (v nájmu) o velikosti:

II. ÚDAJE O DĚTECH

1. Jméno a příjmení:

Datum narození:

Bydliště:

dítě vlastní   dítě osvojené   dítě v pěstounské péči   dítě manžela

Zdravotní stav:

dobrý

jiný (postižení, odborné lékařské kontroly, atd.):

.....

2. Jméno a příjmení:

Datum narození:

Bydliště:

dítě vlastní   dítě osvojené   dítě v pěstounské péči   dítě manžela/partnera

Zdravotní stav:

dobrý

jiný (postižení, odborné lékařské kontroly, atd.):

.....

3. Jméno a příjmení:

Datum narození:

Bydliště:

dítě vlastní   dítě osvojené   dítě v pěstounské péči   dítě manžela/partnera

Zdravotní stav:

dobrý

jiný (postižení, odborné lékařské kontroly, atd.):

.....

4. Jméno a příjmení:

Datum narození:

Bydliště:

dítě vlastní   dítě osvojené   dítě v pěstounské péči   dítě manžela/partnera

Zdravotní stav:

dobrý

jiný (postižení, odborné lékařské kontroly, atd.):

.....

5. Jméno a příjmení:

Datum narození:

Bydliště:

dítě vlastní   dítě osvojené   dítě v pěstounské péči   dítě manžela/partnera

Zdravotní stav:

dobrý

jiný (postižení, odborné lékařské kontroly, atd.):

.....

Zde uveďte své odůvodnění žádosti (co Vás vede k jejímu podání, kde jste získali informace o náhradní rodinné péči a jaké informace máte, zdůvodněte své představy o přijímaném dítěti, máte již nějakou zkušenost s výchovou dětí, s problémy ve výchově atd.):

Potvrzuji, že údaje, které jsem uvedl/a jsou pravdivé a jsem si vědom/a toho, že uvedení nepravdivých údajů může mít za následek nezařazení nebo vyřazení mé žádosti z evidence žadatelů.

Souhlasím s uchováním a zpracováním osobních údajů uvedených v dotazníku v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů, v platném znění.

Datum: .....

Podpis žadatele/ky: .....

VAŠE PŘEDSTAVY O DÍTĚTI A JEJICH ZDŮVODNĚNÍ:

Pohlaví:

Věk:

Vzhled, povaha, původ, apod.:

Zdravotní stav (intelekt) dítěte:

Jiné:

Podpis žadatelky:

Podpis žadatele:

Datum:

PŘÍLOHY K DOTAZNÍKU:

1. fotografie žadatelů (ne starší ½ roku)
2. potvrzení zaměstnavatele o příjmech
3. kopie oddacího listu
4. lékařská vyšetření podle orgánu sociálně-právní ochrany
5. další doklady, které si vyžádá orgán sociálně-právní ochrany

NAŠE PŘEDSTAVY O DÍTĚTI

Pohlaví dítěte:

- 1) chlapec
- 2) děvče
- 3) na pohlaví nezáleží

Věk dítěte:

- 1) 0 - 1 rok
- 2) 1 - 3 roky
- 3) 3 - 6 let
- 4) 6 a více let
- 5) u sourozenců – starší do ..... let
mladší do ..... let

Počet dětí:

- 1) jedno dítě
- 2) dvě děti
- 3) tři a více dětí
- 4) sourozence, dvojčata

Etnikum dítěte:

- 1) majoritní
- 2) rómské
- 3) polorómské
- 4) jiné etnikum .....

Dítě s tělesnou vadou:

- 1) s menším tělesným postižením
- 2) s výrazným tělesným postižením
- 3) rozhodně ne

Dítě se smyslovou vadou:

- 1) s lehčím postižením
- 2) s těžším postižením
- 3) rozhodně ne

Dítě s dietním režimem:

- 1) diabetická
- 2) bezmléčná
- 3) bezlepková
- 4) jiná .....
- 5) rozhodně ne

Dítě s rizikovou anamnézou:

- a) rodiče požívali návykové látky (matka i v průběhu těhotenství)
- b) dítě se zdravotním omezením vyžadující odborné lékařské kontroly
- c) dítě se zdravotní vadou do budoucna odstranitelnou
- d) rodiče s psychiatrickou zátěží
- e) dítě bez původu (utajené porody, babybox)
- f) souhlas rodičů k určitému osvojiteli

- 1) ano
- 2) rozhodně ne
- 3) máme zájem o získání bližších informací

.....
podpis žadatelky

.....
podpis žadatele

PŘÍLOHA Č. 2

Dávky pěstounské péče- právní úprava od 1. 1. 2013

Pro účely dávek pěstounské péče se jako pěstounská péče posuzuje péče o dítě poskytovaná **osobou v evidenci** (osobou vedenou v evidenci osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu) a **osobou pečující**, tedy osobou:

1. která je pěstounem (nikoli na přechodnou dobu),
2. která byla do dosažení zletilosti dítěte jeho pěstounem nebo poručníkem, a to po dobu, po kterou má nezaopatřené dítě nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte,
3. které je před rozhodnutím soudu o svěřeni dítěte do pěstounské péče rozhodnutím soudu nebo orgánu sociálně-právní ochrany dítě dočasně svěřeno do péče osoby, která má zájem stát se pěstounem, a to po dobu trvání takové péče (tzv. předpěstounská péče),
4. která je poručníkem dítěte, jestliže o dítě osobně pečuje, nebo
5. která má v osobní péči dítě, k němuž nemá vyživovací povinnost, a to po dobu, po kterou probíhá soudní řízení o ustanovení této osoby poručníkem.

▲ **Příspěvek na úhradu potřeb dítěte**

Nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte má nezletilé nezaopatřené dítě svěřené do pěstounské péče. Nárok je zachován i po dosažení zletilosti dítěte, nejdéle však do dvacátého šestého roku jeho věku, jde-li o nezaopatřené dítě podle zákona upravujícího státní sociální podporu, které trvale žije a společně uhrazuje náklady na své potřeby s osobou, která byla do dosažení jeho zletilosti osobou pečující.

Výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte činí za kalendářní měsíc:

- a. **4 500 Kč** pro dítě ve věku **do 6 let**,
- b. **5 550 Kč** pro dítě ve věku **od 6 do 12 let**,
- c. **6 350 Kč** pro dítě ve věku **od 12 do 18 let**,
- d. **6 600 Kč** pro dítě ve věku **od 18 do 26 let**.

Jde-li o dítě, které je podle zákona o sociálních službách osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby, činí příspěvek na úhradu potřeb dítěte:

Dítě ve věku	Dítě ve stupni závislosti I (lehká závislost) Kč	Dítě ve stupni závislosti II (středně těžká závislost) Kč	Dítě ve stupni závislosti III (těžká závislost) Kč	Dítě ve stupni závislosti IV (úplná závislost) Kč
Do 6 let	4 650	5 550	5 900	6 400
6 – 12 let	5 650	6 800	7 250	7 850
12 – 18 let	6 450	7 800	8 300	8 700
18 – 26 let	6 750	8 100	8 600	9 000

▲ Příspěvek při ukončení pěstounské péče

Nárok na příspěvek při ukončení pěstounské péče má fyzická osoba, která byla ke dni dosažení zletilosti v pěstounské péči, a to ke dni zániku nároku této osoby na příspěvek na úhradu potřeb dítěte. Výše jednorázového příspěvku činí 25 000 Kč.

▲ Odměna pěstouna

Nárok na odměnu pěstouna má osoba pečující a osoba v evidenci (osoba pečující i po dosažení zletilosti dítěte, pokud má dítě nárok na *příspěvek na úhradu potřeb dítěte*). Pokud jsou oba manželé osobou pečující nebo osobou v evidenci, náleží odměna pěstouna pouze jednomu z nich.

Výše odměny pěstouna činí za kalendářní měsíc:

- a. **8 000 Kč**, je-li pečováno o jedno dítě,
- b. **12 000 Kč**, je-li pečováno o 2 děti,
- c. **20 000 Kč**,
  1. je-li pečováno alespoň o 3 děti,
  2. je-li pečováno alespoň o 1 dítě, které je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II (středně těžká závislost) nebo ve stupni III (těžká závislost) nebo ve stupni IV (úplná závislost),
  3. jde-li o osobu v evidenci, a to i v případě, že nepečuje o žádné dítě, nebo
- d. **24 000 Kč**, pečuje-li pěstoun alespoň o 1 dítě, které mu bylo svěřeno na přechodnou dobu, a toto dítě je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II (středně těžká závislost) nebo ve stupni III (těžká závislost) nebo ve stupni IV (úplná závislost).

Za každé další dítě svěřené do péče osoby pečující se odměna pěstouna zvyšuje vždy o 4 000 Kč.

Pokud je osoba pečující nebo osoba v evidenci rodičem nebo prarodičem otce nebo matky svěřeného dítěte, náleží jí odměna pěstouna vždy, pokud pečuje alespoň o 3 děti nebo o alespoň 1 dítě ve II., III. nebo IV. stupni závislosti. V ostatních případech (pečuje-li o 1 nebo 2 zdravé děti či děti v I. stupni závislosti), jí náleží odměna pěstouna pouze v případech hodných zvláštního zřetele, zejména s ohledem na její sociální a majetkové poměry a s přihlédnutím ke zdravotnímu stavu dítěte.

Odměna pěstouna se pro účely zákonů upravujících daně z příjmů, pojistné na sociální zabezpečení, pojistné na úrazové pojištění a pojistné na všeobecné zdravotní pojištění považuje za příjem ze závislé činnosti.

▲ Příspěvek při převzetí dítěte

Nárok na příspěvek při převzetí dítěte má osoba pečující, která převzala dítě do pěstounské péče.

Výše příspěvku při převzetí dítěte činí, jde-li o dítě ve věku:

- a. do 6 let, **8 000 Kč**,
- b. od 6 let do 12 let, **9 000 Kč**,
- c. od 12 let do 18 let, **10 000 Kč**.

▲ Příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla

Na příspěvek má nárok **osoba pečující**, která má v pěstounské péči nejméně 3 děti nebo má nárok na odměnu pěstouna z důvodu péče o 3 děti, včetně zletilých nezaopatřených dětí, jež zakládají osobě pečující nárok na odměnu pěstouna. Výše příspěvku na zakoupení motorového vozidla činí 70 % pořizovací ceny motorového vozidla nebo prokázaných výdajů na opravy, nejvýše však 100 000 Kč. Podmínkou dále je, že osoba pečující nesmí motorové vozidlo používat k výdělečné činnosti.

Zdroj: <http://portal.mpsv.cz/soc/dpp>

PŘÍLOHA Č. 3

ZÁZNAMOVÝ ARCH PRO ZÍSKÁNÍ PŘEHLEDU O ŽADATELÍCH, JEJICH MOTIVACI A PŘEDSTAVÁCH O DÍTĚTI A ZÁZNAMOVÝ ARCH O CHARAKTERISTIKÁCH SVĚŘENÉHO DÍTĚTE VE SLEDOVANÉM OBDOBÍ:

Požadovaná forma náhradní rodinné péče:

- a) osvojení
- b) pěstounská péče

▲ OSOBNÍ ÚDAJE O ŽADATELÍCH – ŽÁDOST

Údaje o věku žadatelů při podání žádosti:

- a) žadatelka:
- b) žadatel:

Rodinný stav žadatelů:

- a) žadatelé jsou manželé
- b) žadatelé jsou druh a družka
- c) samožadatel/ka

Dosažené vzdělání žadatelka:

- a) základní
- b) vyučen
- c) středoškolské
- d) vyšší odborné
- e) vysokoškolské

Dosažené vzdělání žadatel:

- a) základní
- b) vyučen
- c) středoškolské
- d) vyšší odborné
- e) vysokoškolské

Údaje o dětech žadatelů:

- a) žadatelé jsou bezdětní
- b) jedno dítě
- c) dvě děti
- d) tři a více dětí

Bydliště žadatelů:

- a) obec (do 2000 obyvatel)
- b) město (do 25 000 obyvatel)
- c) město (nad 25 000 obyvatel)

Motivace k podání žádosti – uvedená v prvotní žádosti:

- a) touha po dítěti, rodičovství
- b) nabídka pomoci
- c) rozšíření rodiny (sourozenec pro dítě)
- d) potřeba dát lásku, péči, pochopení
- e) jiná (nejčastější motivy v žádosti)

Informace o NRP žadatelé čerpali:

- a) z internetu (web stránky o NRP, internetové diskuze)
- b) z odborné literatury
- c) přímá zkušenost s osvojiteli či pěstouny ve svém okolí
- d) nezisková organizace
- e) jiné .....

Délka celého procesu zprostředkování:

- a) datum podání žádosti:
- b) datum zařazení do evidence žadatelů:
- c) datum oznámení o vhodnosti žadatelů pro konkrétní dítě:
- d) datum rozhodnutí o svěření dítěte do péče budoucích pěstounů/osvojitelů:
- e) datum převzetí dítěte do péče:

▲ PŘEDSTAVY O DÍTĚTI – uvedené v dotazníku při podání žádosti o zprostředkování náhradní rodinné péče

Pohlaví dítěte:

- 1) chlapec
- 2) děvče
- 3) na pohlaví nezáleží

Věk dítěte:

- 1) 0 - 1 rok
- 2) 1 - 3 roky
- 3) 3 – 6 let
- 4) 6 a více let
- 5) u sourozenců – starší do ..... let
mladší do ..... let

Počet dětí:

- 1) jedno dítě
- 2) dvě děti
- 3) tři a více dětí
- 4) sourozence, dvojčata

Etnikum dítěte:

- 1) majoritní
- 2) rómské
- 3) polorómské
- 4) jiné etnikum .....

Dítě s tělesnou vadou:

- 1) s menším tělesným postižením
- 2) s výrazným tělesným postižením
- 3) rozhodně ne

Dítě se smyslovou vadou:

- 1) s lehčím postižením
- 2) s těžším postižením
- 3) rozhodně ne

Dítě s dietním režimem:

- 1) diabetická
- 2) bezmléčná
- 3) bezlepková
- 4) jiná .....
- 5) rozhodně ne

Psychomotorický vývoj dítěte:

- a) v normě
- b) mírně opožděný
- c) opožděný
- d) nerovnoměrný
- e) dítě se specifickými výchovnými potřebami (hyperaktivita, zvýšená impulzivita)

Dítě s rizikovou anamnézou:

- a) rodiče požívali návykové látky (matka i v průběhu těhotenství)
- b) dítě se zdravotním omezením vyžadující odborné lékařské kontroly
- c) dítě se zdravotní vadou do budoucna odstranitelnou
- d) rodiče s psychiatrickou zátěží
- e) dítě bez původu (utajené porody, babybox)
- f) souhlas rodičů k určitému osvojiteli

- 1) ano
- 2) rozhodně ne
- 3) máme zájem o získání bližších informací

▲ PŘEDSTAVY O DÍTĚTI – po psychologickém vyšetření žadatelů

Pohlaví dítěte:

- 1) chlapec
- 2) děvče
- 3) na pohlaví nezáleží

Věk dítěte:

- 1) 0 - 1 rok
- 2) 1 - 3 roky
- 3) 3 – 6 let
- 4) 6 a více let
- 5) u sourozenců – starší do ..... let
mladší do ..... let

Počet dětí:

- 1) jedno dítě
- 2) dvě děti
- 3) tři a více dětí
- 4) sourozence, dvojčata

Etnikum dítěte:

- 1) majoritní
- 2) rómské
- 3) polorómské
- 4) jiné etnikum .....

Dítě s tělesnou vadou:

- 1) s menším tělesným postižením
- 2) s výrazným tělesným postižením
- 3) rozhodně ne

Dítě se smyslovou vadou:

- 1) s lehčím postižením
- 2) s těžším postižením
- 3) rozhodně ne

Dítě s dietním režimem:

- 1) diabetická
- 2) bezmléčná
- 3) bezlepková
- 4) jiná .....
- 5) rozhodně ne

Psychomotorický vývoj dítěte:

- a) v normě
- b) mírně opožděný
- c) opožděný
- d) nerovnoměrný
- e) dítě se specifickými výchovnými potřebami (hyperaktivita, zvýšená impulzivita)

Dítě s rizikovou anamnézou:

- a) rodiče požívali návykové látky (matka i v průběhu těhotenství)
- b) dítě se zdravotním omezením vyžadující odborné lékařské kontroly
- c) dítě se zdravotní vadou do budoucna odstranitelnou
- d) rodiče s psychiatrickou zátěží
- e) dítě bez původu (utajené porody, babybox)
- f) souhlas rodičů k určitému osvojiteli

- 1) ano
- 2) rozhodně ne
- 3) máme zájem o získání bližších informací

▲ PŘEDSTAVY O DÍTĚTI – po odborné přípravě žadatelů na přijetí dítěte

Pohlaví dítěte:

- 1) chlapec
- 2) děvče
- 3) na pohlaví nezáleží

Věk dítěte:

- 1) 0 - 1 rok
- 2) 1 - 3 roky
- 3) 3 – 6 let
- 4) 6 a více let
- 5) u sourozenců – starší do ..... let
mladší do ..... let

Počet dětí:

- 1) jedno dítě
- 2) dvě děti
- 3) tři a více dětí
- 4) sourozence, dvojčata

Etnikum dítěte:

- 1) majoritní
- 2) rómské
- 3) polorómské
- 4) jiné etnikum .....

Dítě s tělesnou vadou:

- 1) s menším tělesným postižením
- 2) s výrazným tělesným postižením
- 3) rozhodně ne

Dítě se smyslovou vadou:

- 1) s lehčím postižením
- 2) s těžším postižením
- 3) rozhodně ne

Dítě s dietním režimem:

- 1) diabetická
- 2) bezmléčná
- 3) bezlepková
- 4) jiná .....
- 5) rozhodně ne

Psychomotorický vývoj dítěte:

- a) v normě
- b) mírně opožděný
- c) opožděný
- d) nerovnoměrný
- e) dítě se specifickými výchovnými potřebami (hyperaktivita, zvýšená impulzivita)

Dítě s rizikovou anamnézou:

- a) rodiče požívali návykové látky (matka i v průběhu těhotenství)
- b) dítě se zdravotním omezením vyžadující odborné lékařské kontroly
- c) dítě se zdravotní vadou do budoucna odstranitelnou
- d) rodiče s psychiatrickou zátěží
- e) dítě bez původu (utajené porody, babybox)
- f) souhlas rodičů k určitému osvojiteli

- 1) ano
- 2) rozhodně ne
- 3) máme zájem o získání bližších informací

▲ CHARAKTERISTIKY PŘIJATÉHO DÍTĚTE – ze spisové dokumentace

Pohlaví dítěte:

- 1) chlapec
- 2) děvče

Věk dítěte:

- 1) 0 - 1 rok
- 2) 1 - 3 roky
- 3) 3 – 6 let
- 4) 6 a více let
- 5) u sourozenců – starší do ..... let
mladší do ..... let

Počet dětí:

- 1) jedno dítě
- 2) dvě děti
- 3) tři a více dětí
- 4) sourozence, dvojčata

Etnikum dítěte:

- 1) majoritní
- 2) rómské
- 3) polorómské
- 4) jiné etnikum .....

Dítě s tělesnou vadou:

- 1) s menším tělesným postižením
- 2) s výrazným tělesným postižením
- 3) rozhodně ne

Dítě se smyslovou vadou:

- 1) s lehčím postižením
- 2) s těžším postižením
- 3) rozhodně ne

Dítě s dietním režimem:

- 1) diabetická
- 2) bezmléčná
- 3) bezlepková
- 4) jiná .....
- 5) rozhodně ne

Psychomotorický vývoj dítěte:

- a) v normě
- b) mírně opožděný
- c) opožděný
- d) nerovnoměrný
- e) dítě se specifickými výchovnými potřebami (hyperaktivita, zvýšená impulzivita)

Dítě s rizikovou anamnézou:

- a) rodiče požívali návykové látky (matka i v průběhu těhotenství)
- b) dítě se zdravotním omezením vyžadující odborné lékařské kontroly
- c) dítě se zdravotní vadou do budoucna odstranitelnou
- d) rodiče s psychiatrickou zátěží
- e) dítě bez původu (utajené porody, babybox)
- f) souhlas rodičů k určitému osvojiteli

Jiné důležité informace o dítěti a jeho rodičích (rodinná anamnéza):

ANOTACE

Jméno a příjmení autora: Pavlína Řeháková

Název katedry a fakulty: Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie

Filozofická fakulta

Název bakalářské diplomové práce: Náhradní rodinná péče - změny v očekávání žadatelů v průběhu procesu zprostředkování osvojení a pěstounské péče ve vztahu ke skutečně přijatému dítěti

Vedoucí práce: Mgr. Jitka Hanáčková

Počet znaků: 89142

Počet příloh: 3

Počet použitých zdrojů: 45

Klíčová slova ČJ: dítě, motivace k náhradnímu rodičovství, náhradní rodinná péče, osvojení, pěstounská péče, zprostředkování náhradní rodinné péče, žadatelé

Klíčová slova AJ: child, motivation for alternative parenthood, foster care, adoption, mediation proces of foster care, applicants

Anotace:

Předložená bakalářská práce pojednává o problematice náhradní rodinné péče, se zaměřením na očekávání žadatelů o zprostředkování osvojení a pěstounské péče. Jejím cílem bylo zmapovat počáteční očekávání těchto žadatelů, a porovnat je s charakteristikami dítěte, které přijali do své péče. Teoretická část je zaměřena na přiblížení problematiky NRP. Vymezuje základní pojmy a legislativní rámec jednotlivých forem. Věnuje se také procesu zprostředkování, otázce motivace žadatelů a jejich očekávání ve vztahu k přijímanému dítěti, včetně problematiky odborného posouzení žadatelů. Úkolem empirické části bylo zjistit charakteristiky skutečně přijatého dítěte a porovnat je s počátečními očekáváními žadatelů.

Annotation:

This bachelor thesis deals with the issue of foster care focusing on expectations of applicants for adoptions and foster care. The main objective was to map initial expectations of applicants and compare them with the characteristics of a child who they actually accepted into their care. I focused on the introduction of issues of foster care. I defined the basic terms and legal framework of the different forms. The attention is also paid to the mediation process, to the

question of motivation of applicants, their expectations in relation to the child they are going to accept to their care, including issues of professional assessment of applicants. The task of the empiric part was to determine the characteristics of actually accepted child and compare them with initial expectations of applicants.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Pavčina ŘEHÁKOVÁ**
Osobní číslo: **F11205**
Studijní program: **B6703 Sociologie**
Studijní obor: **Sociální práce**
Název tématu: **Náhradní rodinná péče - změny v očekávání žadatelů v průběhu procesu zprostředkování osvojení a pěstounské péče ve vztahu ke skutečně přijatému dítěti**
Zadávající katedra: **Katedra sociologie a andragogiky**

Zásady pro vypracování:

Cíle práce:

Zmapovat počáteční očekávání žadatelů o zprostředkování osvojení a pěstounské péče, a následně je porovnat s charakteristikami dítěte, které tyto žadatelé skutečně přijali do své péče.

Anotace:

1. Konkretizace cíle: Cílem bakalářské práce bude, prostřednictvím analýzy spisové dokumentace, zmapovat počáteční očekávání žadatelů, a porovnat je s charakteristikami dítěte, které přijali do náhradní rodinné péče.

2. Návrh postupu řešení: Bakalářská práce bude pojednávat o problematice náhradní rodinné péče, a to se zaměřením na očekávání žadatelů o zprostředkování osvojení a pěstounské péče. Bakalářská práce ve své teoretické části bude zaměřena na přiblížení problematiky náhradní rodinné péče, a to především z pohledu žadatelů o zprostředkování NRP. Bude vymezovat legislativní rámec náhradní rodinné péče, vysvětlí základní pojmy související s problematikou náhradní rodinné péče. V popředí zájmu však bude samotný proces zprostředkování náhradní rodinné péče v praxi. Ústředním tématem bude otázka motivace žadatelů k náhradnímu rodičovství a jejich očekávání ve vztahu k dítěti, které mají zájem převzít do své péče. Předmětem zájmu bude rovněž problematika odborného posouzení žadatelů o zprostředkování náhradní rodinné péče a jejich odborná příprava k přijetí dítěte do rodiny.

Důležitou součástí práce bude její empirická část, jejímž cílem bude nejprve zmapování počátečních očekávání žadatelů o zprostředkování náhradní rodinné péče a jejich porovnání s charakteristikami reálně svěřeného dítěte.

Výstupy z empirické části bakalářské práce mohou být zdrojem informací pro zefektivnění práce sociálních pracovníků se žadatelí o zprostředkování náhradní rodinné péče v rámci celého procesu zprostředkování.

3. Termín odevzdání pracovní verze osnovy práce - konec září 2013

4. Termín odevzdání definitivní verze práce - 31.3.2014

Rozsah grafických prací: +
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná
Seznam odborné literatury:

MATĚJČEK, Zdeněk. O rodině vlastní, nevlastní a náhradní. Praha: Portál, 1994

LANGMAIER, Josef., MATĚJČEK, Zdeněk. Psychická deprivace v dětství. 1.vydání. Praha: Státní zdravotnické nakladatelství, 1963

VÁGNEROVÁ, Marie. Psychický vývoj dítěte v náhradní rodinné péči. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2012

ŠKOVIERA, Albín. Dilemata náhradní výchovy. Praha: Portál, 2001

Spisová dokumentace žadatelů o náhradní rodinnou péči a spisová dokumentace dětí svěřených do náhradní rodinné péče těchto žadatelů - Krajský úřad Pardubického kraje Pardubice.

Podpis studenta: *Alita*

Podpis vedoucího práce: *Hanáčková*

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Jitka Hanáčková
Katedra sociologie a andragogiky

Datum zadání bakalářské práce: 11. dubna 2013
Termín odevzdání bakalářské práce: 31. března 2014

L.S.

Doc. PhDr. Jiří Lach, Ph.D., M.A.
děkan

Doc. PhDr. Dušan Lužný, Dr.
vedoucí katedry

dne